



ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 10 (445), година XXXII

17 декември 2014 година

В Пловдивския университет бе открит първият в България академичен технологичен център

На стр. 2

Изложба „Съкровищата на България“

На стр. 18

Да погледнем в тялото: прогрес на
образната диагностика
чрез медицинската физика

На стр. 8

Зала за електронно обучение
в Педагогическия факултет

На стр. 3



Тържественото откриване на Технологичния център

Стр. 4

10 години Философско-исторически факултет



❄ ❄ ❄
*На всички студенти,
преподаватели и служители
от Пловдивския университет
пожелаваме весела Коледа
и щастлива Нова година!*
Редакцията

В Броя ще прочетете още:

- Духовните мостове между знанието и опита – „младите идеи“ и утвърдените теории
- Явлението Найдено Геров
- Анекдоти и истории от Древна Гърция

Открихме първия в страната академичен Технологичен център

Горди сме, че именно в Пловдивския университет отвори врати първия в страната истински академичен технологичен център, създаден по всички европейски изисквания. Това заяви при откриването ректорът на висшето училище проф. д-р Запрян Козлуджов. Той припомни, че Технологичният център на ПУ „Паисий Хилендарски“ е резултат от успешното реализиране на проект BG161PO003-1.2.03-0009-C0001 „Екотехнологии на информационното общество“ с бенефициент ДЗЗД „Екотехнологии 21“ – гражданско дружество между ПУ „Паисий Хилендарски“ и „Аквахим“ АД.

Центърът бе изграден в рамките на една година и още преди откриването си е дал началото на няколко продукта, за които вече са подадени заявления за патент, и благодарение на партньора „Аквахим“ тези продукти ще достигнат до пазара. За оборудване на лабораториите на центъра по проекта са отделени 550 хил. лева. Над 2 млн. лева от други проекти на Пловдивския университет също са вложени в апаратура и адаптиране на сградата, в която е ситуиран центърът (ул. „Костаки Пеев“ №21, в съседство с Ректората).

Пловдивският университет и неговият Технологичен център ще имат моят подкрепа в Народното събрание, каза официалният гост на откриването доц. Борислав Великов, заместник-председател на парламентарната комисия по образование. Той подчерта, че със средствата, които страната ни очаква от Брюксел по оперативни програми, ще могат да се реализират много мащабни идеи, подобни на амбициозните проекти за изграждане на кампуса на ПУ „Паисий Хилендарски“, параклиса на университета и Технологичния център.

Стратегията за висшето образование, която бе приета наскоро, се фокусира върху университетите, които успяват да изпълнят акредитирания си държавен прием и предлагат добра реализация за възпитаниците си. За тях ще има по-голямо финансиране. На изброените условия Пловдивският университет отговаря напълно, допълни доц. Великов.

Технологичният център е детето на научната общност в ПУ „Паисий Хилендарски“, спо-

дели пред присъстващите ръководителят на проекта проф. д-р Невена Милева, заместник-ректор по научноизследователската и проектната дейност и международното сътрудничество. Постигнатите резултати трябва да бъдат внедрени в производствения процес, за да затворим цикъла висше образование – бизнес, каза още проф. Милева.

Пловдивският университет от години създава кадри за пазара на труда. Осъществихме множество проекти, които направиха възможно разкриването на специалности, ориентирани към икономиката на Пловдив и страната. Това стана и благодарение на факта, че привлякохме вниманието на бизнеса с възможността, която предложихме – актуализиране и оптимизиране на учебните планове спрямо изискванията на работодателите, заяви проф. Милева.

Поздравителни адреси за откриването на Технологичния център бяха изпратили минист-

Илиев разгледа в своята презентация пътя, който е извървян от идеята до реализацията на центъра, предизвикателствата, пред които са били изправени и които предстоят. Вече се работи по доста проекти, но на този етап могат да бъдат огласени четири от тях, на които предстои

тък демонстрира накратко системата за мобилни приложения с добавена реалност.

Проект BG161PO003-1.2.03-0009-C0001 „Екотехнологии на информационното общество“ се изпълнява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособ-



Проф. Тинко Ефтимов показва на гостите апаратурата в една от осемте лаборатории на Технологичния център, в който вече работят учениците от ПУ. Най-вдясно е директорът на Центъра проф. Илия Илиев



рите на образованието и икономиката – проф. д.п.н. Тодор Танев и Божидар Лукарски. В обръщението си проф. Танев изразява увереността си в реализирането на една идея, напълно съвпадаща със стратегията за висше образование – осъществяването на връзката между бизнеса и науката. Вярвам в добрия старт на проекта, защото той дава възможност на учениците да разгърнат потенциала си, се казва в писмото на министър Лукарски. С приветствия за бъдещи академични успехи към присъстващите преподаватели от ПУ „Паисий Хилендарски“ и екипа на Технологичния център се обърна и заместник областният управител Георги Пилев.

Ръководителят на Технологичния център проф. д-р Илия

да получат патент – техни ръководители са проф. Тинко Ефтимов и доц. Георги Дянков, доц. Нина Димчева, глас. д-р Атанас Терзийски, доц. Кирил Коликов. Радостно е, че има три разработки и на студенти – Ваня Плачкова, Петър Петров и Денислав Лефтеров.

На пазара вече има реализирани три готови продукта. Първият е Система от мобилни приложения с добавена реалност – реализиран от екипа на проф. Невена Милева. Вторият е на проф. Илия Илиев – пребиотик в таблетна форма, третият продукт също е с участие на проф. Илиев съвместно с гл. ас. д-р Петко Бозов – модифицирана технология за получаване на урсолова киселина.

Доц. Надежда Кафадарова

ността на българската икономика 2007 – 2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие. Проектът включва изграждането и оборудването на Технологичния център на ПУ „Паисий Хилендарски“, обособяването на Административен отдел, който да се ангажира с управление на оперативни дейности и консултантска дейност, формиране на Конференстен център, на Учебен център – за извършване на обучителна дейност, и на лабораторен комплекс.

Технологичният център ще бъде инфраструктура за провеждане на иновативни научни изследвания в областта на молекулярните биотехнологии и екологичните информационни и комуникационни технологии и за трансфер на технологиите за индустриално внедряване в предприятията. Новоизграденият комплекс ще насърчи контактите между науката и бизнеса. Разпространяването и мултиплицирането на резултати от научните изследвания в дейността на фирми и организации ще доведе до подобро качество и/или характеристики на българския и международния пазар, като стимулира и експорта.

„Пловдивски университет“

Зала за електронно обучение в Педагогическия факултет

На 6.10.2014 г. в сградата на Педагогическия факултет на Пловдивския университет се състоя тържествено откриване на зала за електронно обучение. Това е досегашната 405. семинарна зала, която е преобразена не само като интериор, но и е оборудвана с нови технологии, които за първи път се използват в България и които позволяват осъществяване на конферентна връзка с отдалечени точки от всички краища на света.

На откриването присъстваха ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов, заместник-ректорът доц. д-р Мария Стоянова, деканът на Филологическия факултет доц. д-р Живко Иванов, деканът на Химическия факултет доц. д-р Илиян Иванов, деканът на Факултета по физика и инженерни технологии доц. д-р Желязка Райкова, заместник-деканът на Факултета по математика и информатика проф. д-р Коста Гъров, началникът на Учебния отдел в ПУ г-н Димитър Бойков, учители и директори, екипът по осъществяването на технологичния проект, преподаватели и студенти от Педагогическия факултет.

Пред всички присъстващи бяха направени демонстрации на двете основни форми на обучение в тази зала – онлайн хоспитиране (наблюдение на уроци в училища и детски градини) и уебинар (интерактивни уроци с участието на студенти).

Системата за онлайн наблюдение на уроци бе представена чрез директна връзка между присъстващите в залата с класната стая на ученици от 2. клас на училище „Пейо Яворов“ в Пловдив. Под ръководството на доц. д-р Румяна Танкова се осъществи онлайн наблюдение на част от урок по математика, след което учителят и учениците коментираха предимствата на този вид общуване със студентите и с техните преподаватели.

Системата за онлайн наблюдение на уроци е съвкупност от: стационарно оборудване, монтирано в залата за електронно обучение; мобилни точки, позиционирани в съответните училища или детски градини; сървър, който обслужва системата и отговаря за комуникацията между отдалечените точки – уни-

верситета и съответното училище или детска градина.

Резултатът е, че в реално време всички студенти – тези, които се намират в залата, и тези, които са у дома и са свързани в мрежата чрез своите лични компютри, могат не само да наблюдават съответния урок, но и да задават въпроси към учениците и към учителя. В същото време учениците и учителят също виждат на екран в своята класна стая студентите и преподавателите в залата за електронно обучение. Така



Доц. Румяна Танкова осъществява дистанционно наблюдение в реално време на час по математика в училище „Пейо Яворов“

се осъществява конферентна връзка между всички участници в процеса, при което те дистанционно общуват помежду си по повод на конкретния урок. По време на наблюдението би могло да се изключи звукът от залата, при което студентите имат възможност едновременно с възприемането на случващото се в класа да коментират детайли от урока, без да пречат на учебната дейност на учениците.

Състоя се и демонстрация на уебинар със студенти от специалностите „Педагогика“ и „Предучилищна и начална училищна педагогика“, проведен от гл. ас. Огнян Койчев на тема „Агресията в училище“ върху основата на видеоматериала „Бой между ученички“.

Системата позволява на преподавателя да вижда списък с всички студенти, участващи в уебинара. Когато той поставя въпрос, вижда кои от тях вдигат ръце и решава на кого от тях да даде възможност да сподели своето мнение чрез видеовръзка. Едновременно с това всички останали студенти могат да коментират темата, като пишат в диалогово поле, видимо за всички останали. При необходимост преподавателят



Момент от откриването на залата

би могъл да даде правото на презентатор на някой от участниците в уебинара, при което този студент може да пише върху презентацията на екрана на интерактивната дъска. По този начин обучаваните могат да решават и тестови задачи по време на уебинара.

След демонстрациите на тези две форми на електронно обучение г-н Слави Глухов, ръководител на екипа по създаването на технологичните решения, представи техническите параметри на системата и нейните възможности. Решението изцяло е базирано на платформи с отворен код. Софтуерната система е интегрирана във виртуална среда (ProxMox), което позволява полесното скалиране на системата при нужда от разрастване.

Moodle (<http://e-seminars.plovdiv.university>) е платформа, създадена за организация и управление на учебни процеси. Тя позволява създаването и управлението на учебни курсове и подsigурява управлението на потребители и контрола над студенти. BigBlueButton (<http://media.plovdiv.university>) е платформа с отворен код, позволяваща провеждането на онлайн видео и конферентна връзка

между множество потребители. Базисните платформи са интегрирани и модифицирани за конкретните нужди на системата, като е предвидена и възможност за бъдещо мащабиране. В момента системата за онлайн обучение позволява: създаването и управлението на групи потребители (курсове); споделяне на учебна информация (материали, документи и т.н.); провеждането на дистанционно обучение; осъществяването на онлайн обучение със звук и картина в реално време (тествано с до 200 участници); едновременно и независимо провеждане на няколко курса; дистанционно онлайн хоспитиране; онлайн видеоконференции и др. Допълнителни функционалности на системата са: осигуряване на достъпна среда за студенти и преподаватели в неравностойно положение; провеждане на национални и международни конференции в реално време; семинарна зала с разширени мултимедийни възможности.

В екипа на г-н Слави Глухов участват Александър Игнатов, Александър Димитров и Александър Станев. Те работят съвместно със своите колеги от „Вали компютърс“ – Пловдив. Дизайнът на залата е на Константин Ковачев – преподавател в Педагогическия факултет.

При откриването на залата за електронно обучение ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов поздрави екипа, осъществил технологичното решение, и изказа своята увереност, че скоро подобни зали ще се изградят и в останалите факултети на университета, тъй като това е бъдещето на университетското образование.

„Пловдивски университет“

10 години Философско-исторически факултет

Предизвикателствата на споделеното знание



Докт. Петко ГЕОРГИЕВ

Философско-историческият факултет навърши своите пълноценни десет години. Вярно е, че десет години не са юбилей, но също така е вярно, че са може би най-важните, определящи и значими десет години – те са началото. Всяко начало е трудно, а когато е и успешно, си заслужава да бъде подобаващо отбелязано, както се отбелязва юбилей.

Високите амбиции и цели съпътстват Факултета още от самото му създаване. Водеща задача пред ръководството и академичния състав винаги е била адекватно и плътно да впишат съвременните тенденции за преодоляване на твър-

дите дисциплинарни граници на тясно специализираното знание. Съвременната епоха е белязана от бурно развитие на информационно-комуникационните технологии, които са следствие от динамично развиващите се обществени и социални преобразования. В глобалния свят все по-малко популярни стават процесите на конфронтацията за сметка на глобализма и межкултурния диалог. Вярата, че равният достъп до информация и образование е жизненоважен за социалното, образователното, културното, демократичното и икономическото развитие на отделните личности и общности, никога не е била по-сплотяващ фактор от сега. Затова и

пред ръководителите на ФИФ на преден план винаги е стояла необходимостта от модернизирани, демократизирани, синхронизирани и стандартизирани образователната ни система с тези на европейските и световните образователни процеси.

В унисон с казаното по-горе бе създадена амбициозна и наситена с дейности програма за отбелязване на годишнината. Цялата година е посветена на юбилея и се организират множество събития, обединени от мотото „Предизвикателства на споделеното знание“.

През последните два месеца празничната програма е изключително наситена. На 10 ноември бе открита тради-

ционната вече за Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ изложба, посветена на поредното археологическо лято. Събитието бе уважено от ректора на Университета проф. д-р Запрян Козлуджов и декана на ФИФ доц. д-р Красимира Кръстановна. Освен на десетгодишнината на Факултета изложбата бе посветена и на 20 години историческо образование в ПУ „Паисий Хилендарски“ и 20 години от създаването на катедра „История и археология“.

През месец ноември се проведе още: среща на Студентския етнологичен клуб „Проф. Тодор Ив. Живков“, поредица публични лекции, организирани

На стр. 5 ➤

Къде сме в Рейтинговата система на висшите училища за 2014 година

Неотдавна бе публикувано актуализираното издание на Рейтинговата система за висшите училища в България за 2014 година. В нея е включена информация за 51 акредитирани висши училища, които предлагат обучение по специалности, разпределени в 52 професионални направления. За изработване на класации в рамките на Рейтинговата система на висшите училища в България за 2014 година се използват 68 рейтингови индикатора, разделени в 6 групи: Учебен процес, Научни изследвания, Учебна среда, Социално-битови и административни услуги, Престиж, Реализация и връзка с пазара на труда. Използваните

индикатори са формирани на базата на статистическа информация и социологически проучвания. Всеки индикатор може да участва в различни класации с различна тежест.

Като цяло Пловдивският университет е доста добре поставен в класацията по отделните направления. На второ място сме в следните направления: Социални дейности, Физически науки, Химически науки; на трето: Педагогика, Педагогика на обучението по..., Математика, Право, Биологически науки; на четвърто място: История и археология, Информатика и компютърни науки, Театрално и филмово изкуство, Философия, Социология, антропология

и науки за културата, Политически науки; на пето място: Музикално и танцово изкуство, Психология, Филология.

Целта на системата е да подпомогне потребителите на образователни услуги в намирането на сравнителна информация за висшите училища, като самите автори на изследванията все пак отбелязват, че поредността на висшите училища в класацията по професионални направления и получените от тях точки не трябва да се абсолютизират. Дадената класация (рейтинг) понякога може да се дължи на минимални разлики или на индикатори, които не са толкова значими за конкретния потребител.

Клуб „40 години преподаване в ПУ“

В предишния брой на вестника излезе статията „Нови членове на клуба „40 години преподаване в ПУ“, в която се изброяват имената на колеги със забележително академично дълголетие в Пловдивския университет. Там изрично беше записано, ако някой открие грешка или пропуск, да уведоми редакцията. Благодарим на хората, които ни подсетиха, че списъкът трябва да бъде допълнен с имената на трима заслужили преподаватели от Биологическия факултет – проф. д.б.н. Петър Попов, проф. д.б.н. Георги Бъчваров, доц. д-р Петя Душкова.

„Пловдивски университет“

➔ От стр. 4

от Студентския историко-археологически клуб, разговори, посветени на съвременното историческо образование. На 19 ноември 2014 година преподаватели и студенти от специалността „Теология“ посетиха дневния център на Дома за възрастни хора с увреждания „Св. Георги“ в Пловдив и преходното жилище към него. Изнесена бе лекция, посветена на празника на християнското семейство и църковния празник „Въведение Богородично“. В организираната работилница са подготвени тематични рисунки и е направена изложба на първия етаж на Дома. Няколко дни по-късно е проведена и дарителска кампания на катедра „Теология“ за сирийските бежанци в Харманли.

Месец декември стартира с представяне на Факултета и неговите специалности в няколко града. Организиран бяха редица публични лекции от СИАК. Катедра „Теология“ организира коледен концерт в Пловдивския затвор. На 4 и 5 декември 2014 г. са представени резултатите от проведените летни практики на студентите от специалностите „Етнология“ и „Социална антропология“ (III и IV курс). На 5 декември 2014 г. бе представена бакалавърската програма „Социология и науки за човека“ с лекцията на доц. д-р Дарин Тенев на тема „Загадката, която носим (Жан Лапланш и наследството на Фройд)“. На

10 декември 2014 г. се състоя публична лекция на Н. Пр. г-н Ле Дък Лиу, извънреден и пълномощен посланик на Виетнам в България, на тема: „Съвременен Виетнам: общество, култура, икономика“. На 11 декември 2014 г. бе открита изложба „Съкровищата на България“, която може да се види в Университетската библиотека. На 12 декември катедра „Етнология“ организира научна конференция на тема „The „Different“ Worlds of Children and Families“ – „Различните“ светове на децата и семействата“.

В събитието взеха участие изследователи от Пловдивския университет, от университетите в Дортмунд, Бохум и Кьолн в Германия, стипендиантка на „Фулбрайт“ от САЩ. Конференцията имаше за цел осъществяването на контакт между млади изследователи, които работят в сферата на социалната антропология, социологията, етнологията и архитектурата и се занимават с проблемите на детето и детството, семейството, мобилностите/миграциите. Сред основните акценти на дискусията бяха различията: тези на дискурсите за идентичност; различните социални мрежи; транснационалните мобилности и взаимодействията с институции.

На 13 декември 2014 г. се проведе коледно тържество за „Паралелен свят“ – сдружение на родители на деца с аутизъм,

физически и ментални проблеми.

На 15 декември 2014 г. се състояха следните мероприятия: студентска научна сесия на Социологическия клуб към ФИФ на тема „Да правим социология заедно“; студентска научна сесия на тема „Астрономията като форма на живот“; представяне на резултатите от теренно изследване на студенти от 4. курс, „Социология“, проведено в Националната астрономическа обсерватория – Рожен; благотворителен коледен концерт; Ден на отворените врати, организиран от катедра „Философия“ и интерактивният маршрут „Усети града“. Последната инициатива е организирана от Асоциацията за култура, етнология и антропология „Медиатор“ и катедра „Етнология“. Събитието насочи вниманието към различни интерпретации на градското пространство. Маршрутът съчетава дейности, които помагат „да се видят“ централните пространства на Пловдив по различен начин. В него взеха участие хора от различни възрастови групи, желаещи да „видят“ града по нов и необикновен начин. Маршрутът е създаден като следствие от младежкия проект „Усети града“, реализиран от АКЕА „Медиатор“ и екип от студенти по етнология, социална антропология и преподаватели от ФИФ на ПУ „Паисий Хилендарски“ през 2014 година, финансиран по програма „Пловдив за младите“.

Поради редакционното приключване на броя само ще маркираме следващите събития, включени в юбилейната програма: на 16 декември – беседа за Рождество Христово; публична лекция, организирана от СИАК; презентация на Факултета и форум за размяна на книги под надслов „Предизвикателство на споделеното знание“. На събитието трябва всеки, който има желание да участва, да донесе своя любима книга от която да прочете няколко цитата, след което да я предостави за прочит на човек, който прояви интерес към нея (разбира се, придружена от координатите на притежателя, за да може той да си я получи обратно). Всеки може да се включи с колкото книги пожелае! Освен форум за размяна на книги, ще се проведе и форум за четене на сенценции, есета, лично и любимо творчество.

На 18 декември 2014 година – дискусийна кръгла маса на тема „Социалните и хуманитарните науки и обществото на знанието“ в Дом „Борис Христов“. На 19 декември – семинар на студентите от „Екселънс“, съвместно с Института за критически социални изследвания, и лекция на гл. ас. Деян Деянов на тема „Свърхмодерният капитализъм и доверието в демократичните институции“, с което официално завършва програмата, посветена на десетгодишнината на ФИФ.

Анализ

Реалният свят да

Акад. Иван ПОПЧЕВ

3. НЕРАВЕНСТВОТО

... но в днешна Америка гордото твърдение „справедливост за всеки“ е подменено с по-скромното твърдение „справедливост за онези, които могат да си я позволят“. А броят на хората, които могат да си позволят тази справедливост, бързо намалява.

Джозеф Стиглиц (2012)

Изследователите на равенството и неравенството много често започват с приетата през 1776 г. Декларация на независимостта, според която всички хора са равни. Независимо че почти два века по-късно се приема законодателството за гражданските права в САЩ, а равенството, както се вижда, предстои. Числата са категорични – десетте процента най-богати хора на планетата притежават 85 процента от богатството на света, докато други 50 на сто от хората притежават само 1 процент от него.

Общозвестна истина е, че около 10% от населението на планетата живее с по 1 щ. дол. на ден, а почти половината от човечеството – 3,5 милиарда души, преживява с по-малко от 2,5 щ.дол. дневно. Тази редица от тъжни числа може да се продължи с 1,1 милиарда души, които страдат от недостиг на вода, 2,6 милиарда не разполагат с елементарни санитарни условия за живот, а 1,6 милиарда пък не ползват електричество. Тези числа са само груб контур на неравенството. Нещо повече, най-стъписващото е, че 95% от растежа на доходите в САЩ между 2010 г. и 2012 г. се пада на най-горния 1% и оттук следва категоричният извод: **неравенството не е случайност, а съществена черта, „естествено“ състояние на капитализма**, която може да се коригира само с намесата на държавата. Основният закон за неравенството според Т. Пикети е, че когато възвръщаемостта на капитала е по-висока от растежа на БВП, тогава доходът от капитала расте по-бързо от трудовото възнаграждение.

След кризата от 2008 г. се доказва по безспорен начин, че глобалната икономическа система е нестабилна, а следователно и неефективна. Със силата на **аксиома** може да се напише: **неравенството ражда нестабилност, а нестабилността ускорява нарастването на неравенството**.

Но още по-убедително след 2008 г. може да бъде изведено **твърдението**, че **финансовата система по дефиниция е изначално несправедлива и е извън нормите на честната игра, а тогава алчността е по-голяма от инстинкта за самосъхранение**.

Почти безкритично цялата глобална икономическа система оправдава и признава всякаква печалба. Ръстът във финансовия сектор като дял от националния доход е допринесъл за увеличеното неравенство – както за богатството, създадено на върха, така и за бедността на дъното. При разглеждане на финансовия капитализъм финансовият ливеридж проявява тенденция да доминира над капитала, а финансовите пазари – да доминират над традиционната индустриална и селскостопанска икономика.

Диагнозата за нарастващата несигурност на съвременното общество е: богатите стават по-богати и по-малобройни, бедните – все по-бедни и по-многобройни, а т.нар. средна класа – незабележима. И проблемът е не да няма богати хора, а да няма бедни хора.

Безусловно, тъй като се приема, че работната заплата е основният източник на доход, то високата безработица и ниските заплати са най-важният източник на неравенството. Данните за САЩ за 2011 г. показват следното: „Намиращите се най-високо в социалната прослойка – 0,1%, получаваха за ден и половина онова, което 90% от най-долните слоеве получаваха за година, а най-богатите 20% получаваха доход след облагане с данъци, по-висок от този, който 80-те процента на дъното общо получаваха. ... През последните три десетилетия възнагражденията на хората с ниски доходи (90-те процента на дъното) са нараснали само с около 15%, докато при единия процент на върха този ръст е почти 150%, а при 0,1-ия процент е 300 процента“.

Но неравенството е не само при богатството и доходите, а и при много други показатели, които се включват в стандарта на живот, като сигурност, здравеопазване, образование и др. Показателно е, че бедните в Америка имат продължителност на



Акад. Иван Попчев

Продължение от брой 8 – 9

живота, която е почти 10% по-ниска, отколкото тази на хората на върха. Неравенството се проявява и като причина, и като следствие от разрушаване на социалното единство, социалното разбирателство и загубата на чувството за идентичност. Нещо повече, макроикономическите модели не отдават голямо значение на неравенството, а оттам и като следствие – на разделението.

Неравенството не само се случва, то се създава, тъй като реалните пазарни сили съдействат

за неравенството, а държавната политика формира пазарните сили и конструира безупречно функционираща фабрика за неравенства.

Класическата икономическа теория „оправдава“ неравенството на индивидуалното богатство с индивидуалния принос в общественото благо на всеки за обществото. Това – от една страна. От друга страна – неравенството е и стимул за образование, труд, инвестиране и т.н. Безусловно има немалко примери за хора по върха, които са гении в бизнеса. Например Стив Джобс беше 110-и в световната класация на „Форбс“, а Марк Зукърбърг беше 52-ри, но винаги се отбелязва, че тези „гении“ стъпиха на раменете на Тим Бърнърс-Лий – създателя на световната Web мрежа, който никога не влезе в класациите на „Форбс“, тъй като представи своята идея безплатно, което ускори развитието на интернет. Разбира се, милиардери не станаха Алън Тюринг, Алберт Айнщайн, откривателите на лазера, транзистора, откривателите на мистериите на ДНК.

Неравенството се отразява отрицателно на икономическия растеж, ефективността, върху икономическото и социалното поведение. Нещо повече. Неравенството лишава от съдържание демокрацията.

Пол Кругман в „Олигархията, американски стил“ отбелязва: „Крайната концентрация на доход е несъвместима с реалната демокрация. Може ли някой сериозно да отрече, че политическата ни система е развратена от влиянието на големите пари и че развращаването се засилва, тъй като богатството на едно малцинство расте все повече“.

Формално неравенството може да се разгледа тристранно:

- да ограничим излишъците на върха;
- да усилим средната класа;
- да подпомогнем хората на дъното.

БВП на глава от населението, както и други измерители на дохода не са адекватни мерки на благосъстоянието, не показват какво се случва с мнозинството хора в обществото. Може да се счита, че БВП показва само колко добре функционира икономиката, влияе положително върху нашите възприятия, относително добър сравнителен измерител е за различни държави, но не показва какво се случва със стандарта на живот.

Често като измерител на неравенството се използва Джини коефициент (Gini coefficient). Джини коефициентът е равен на нула, ако няма неравенство, ако целият доход отиде при хората на върха, то Джини коефициентът би бил равен на единица, т.е. имаме перфектно неравенство. Според някои средни данни обществата с ниско неравенство имат Джини коефициент около 0,3 и по-нисък (Германия и скандинавските страни), а с коефициент 0,5 и нагоре, т.е. с голямо неравенство, са страни от Южна Африка и Латинска Америка.

Интерес представляват различни идеи и дискусии, например в Г-20, ОИСР и отделни държави, за промяна на измерителите на икономическите резултати, но това е друг проблем.

Едно твърдение обяснява, че неравенството е продукт на абстрактните пазарни сили. Пазарите се моделират от законите, регулациите и институциите. В моделирането основно участват държавата, обществените и социалните системи, норми и институции.

Неравенството се влияе явно или неявно и от дискриминацията по пол, религия, възраст, етнос, страна, географска област и т.н. Върху такава дискриминация въздействието на пазарните сили

Влезе в аудиторията

може да не е съществено. Както се отбелязва, пазарните сили се моделират от законите, регулациите и институциите или в крайна сметка от политиката. Следователно, макар само теоретично погледнато, могат да се накарат пазарите да работят по-добре, т.е. да се създаде повече равенство на шансовете.

Дж. Стиглиц в този смисъл формира програма за икономическа и политическа реформа, която би стимулирала едновременно повишаването на икономическата ефективност, справедливостта и шансовете. Тази разгърната програма е твърде обща, предполага едва ли не консенсус на всички обществени и социални норми, институции и системи. Такъв консенсус в обзирим хоризонт е невъзможен.

Тъжко Дж. Стиглиц, който определи цената на неравенството, което в днешното разделено общество застрашава бъдещето ни, на въпроса: „Има ли надежда?“, дава следния отговор: „Програмата за политическа и икономическа реформа предполага, че докато пазарните сили играят известна роля при създаването на настоящото неравенство, в крайна сметка те се формират от политиката. Ние можем да оформим тези пазарни сили по нови начини, които да стимулират равенството. ... Ние никога няма да създадем система, при която да има пълно равенство на шансовете, но поне можем да създадем повече равенство на шансовете. ... Днес надеждата едва блещука“.

Като се отдава значимото на Джоузеф Стиглиц за пълния и убедителен научен анализ на „цената на неравенството“, кратко може да се маркира, че той е автор на много книги, носител на Нобелова награда за икономика за 2001 г., председател на Съвета на икономическите съветници на президента Бил Клинтън, главен икономист на Световната банка, преподавател в Колумбийския университет.

Нобеловият лауреат по икономика за 2008 г. Пол Кругман пише: „Джоузеф Стиглиц е безумно добър икономист“.

Без да се внася безперспективност, неуправляемост и непознаваемост, трябва да се маркира, че освен за неравенството, обществото няма консенсусни решения за кризите, при това не само финансови, енергийни, суровинни, екологични, политически и религиозни, но и за сивата икономика, корупцията и може би да спрем само дотук, за да не стигнем до очакваната световна хиперинфлация.

Едва ли би подействало много успокоително определението от средата на XIX век на историка Томас Карлайл за икономиката като „тъмна наука“.

Нещо съвсем крайно може да се прочете в написаното от Ранди Гейдж: „Погрешното управление на държавните бюджети и социални програми затрива богатството, вреди на всички, но най-вече на бедните, като изравня пропаст между класите. **Доста вероятно е следващият Хитлер да не е расист, а демагог, който подклажда народа да сваля или дори да избие богатите.**“

А има толкова много измъчени хора без права, но с мислене на жертви, на които нещо им се полага, които лесно ще се подведат по подобна прокламация. ...

Правителствата – дори най-добронамерените сред тях – са изконно корумпирани и управляват неправилно. Те не създават просперитет, а го разпиляват или му пречат. В най-добрия случай могат да създават среда, в която свободното предприемачество да се развива – защото само свободното предприемачество може да създава истинско богатство.

Чувствайте се предупреждени: предстои сериозен икономически хаос, породен от неуспешните опити на правителствата да управляват икономиките. Хората, които разчитат на държавата за своите пенсии, ще пострадат, но тези, които се ориентират добре в ситуацията, ще разполагат с повече възможности от всякога да натрупат своето богатство“.

Ранди Гейдж е световен експерт по мрежовия маркетинг, гуру на просперитета.

4. ОЧАКВАНИ СЪПЪКИ

Категорично може да се констатира, че обществото търси решения на проблемите от реалния свят, който е с все по-нарастваща сложност, неуправляемост и несправедливост. Трудно е да се обхванат и изброят немалкото широко обявявани международни, европейски, национални, регионални, неправителствени, партийни, корпоративни, изследователски, инженерингови, иновационни и т.н.

програми и проекти срещу бедността, безработицата, корупцията, неграмотността, антисоциализацията и други недъзи на обществото. Резултатите са много често скромни, рядко се коментират или плахо се споменават само като начало.

Това – от една страна.

От друга страна – анализатори и учени изследователи са организатори по целия свят на много конференции, симпозиуми, уъркшопи, програмни групи, семинари, колоквиуми и т.н. в търсене на нови идеи и решения.

Ограниченият обем не дава възможност за анализ и систематизация на всички нови идеи и решения.

Част от тези идеи например са в новия подход, в който се включват: икономиката, която разглежда икономическите процеси през загрижеността за екологията; поведенческата икономика, която отчита взаимосвързаността между вземането на икономически решения и психологията; невроикономиката, която обвързва икономиката, психологията и неврологията; феминистката икономика, която гледа на икономиката от позицията на жените. Този списък на хетеродоксните (отклоняващи се от общоприетото) идеи се основава най-общо на отричане на хипотетичната фигура на рационалния агент, който взема своите решения въз основа само на максималната полза за себе си. Неговите хетеродоксни теоретични школи считат, че отделните индивиди в действията си се ръководят и от настроенията, и от обстоятелствата, а не само от своя резултат. С други думи, необходим е нов поглед върху функционирането на хората като субекти на икономическите отношения, а това са например хетеродоксните идеи.

Вторият подход – това са идеите на тези, които показваха кризата и зомби икономикса. Тези идеи се фокусират върху постигането на:

- повече реализъм за сметка на по-малко строгост;
- повече равнопоставеност за сметка на по-малко ефективност;
- повече скромност за сметка на по-малко високомерие.

Като кратък коментар на тези идеи се предлагат следните мотиви: „Доминиращият акцент върху математиката и логическата строгост придава на икономическата теория вътрешна съгласуваност, която липсва при останалите социални науки. Няма голяма полза обаче да грешим по вътрешно съгласуван начин. Теорията трябва да изостави безкрайно рационалните, далновидни и асоциални субекти, чиито решения са били основен предмет на нейните анализи през последните десетилетия. Остава необходимостта да се абстрахираме от объркващата комплексност на човешките процедури за вземане на решения, фокусирайки се върху ключовите фактори в тях. От друга страна, факторите, които имат отношение към макроикономическите анализи на световните пазари, може да не съвпадат с онези, които имат отношение към пазара на труда или анализа на макроикономическите показатели. Трите десетилетия, в които пазарните либерали прокараха политика, основана на идеята за ефективността на финансовите пазари, не подобриха особено икономическите показатели, но доведоха до драстично нарастване на неравенството...“

Може би ползотворни са бъдещите решения, свързани и със съчетаване или допълване на тези подходи, които не могат да изключват дигитална буря на безжичните технологии, видеоформатите, социалните мрежи, cloud computing, Internet of things, Internet of everything, Big Data, Big Dimensionality, проекта SyNAPSE (DARPA) и всичко около нас и далеч от нас с Wi-Fi връзка.

Трябва да влезат в аудиториите и други подходи към реалния свят. Ограничения няма нито в рационалността, нито в аудиториите, които чакат плурализма и неговите последици в служба на обществото.

Засага няма многообещаващи и успокоителни модели, алгоритми и практики, които да се следват. Все пак да повторим отново Дж. Стиглиц: **Днес надеждата едва блещука.**

Faciant meliora potentes.

При подготовката на текста са използвани идеи и цитати от Р. Гейдж, У. Бъфет, Д. Конаган, А. Смит, Н. Клайн, П. Кругман, Дж. М. Кейнс, Дж. Куинг, Н. Рубин, М. Стивън, Г. Стенинг, Дж. Стиглиц, Т. Пикети и др. Целия текст заедно с пълната библиография и препратки към цитатите може да намерите в интернет на адрес: www.iict.bas.bg/IS/L_Popchev/; <http://bit.ly/popchev> (в рубриката *Лекционни материали* – № 6).

Да погледнем в тялото: прогрес на образната

Доц. д-р Тодорка ДИМИТРОВА

Три международни празника, обединяващи физиката и медицината, отбелязаха заедно Пловдивският, Медицинският и Техническият университет в нашия град. На 11 ноември 2014 г. в зала „Компас“ на ПУ „Паисий Хилендарски“ се проведе тържество и научен семинар под наслов: „Да погледнем в тялото: прогрес на образната диагностика чрез медицинската физика“. Това беше мотото на чествания за втори път по света Международен ден на медицинската физика.

Идеята за празнуване на Международен ден на медицинската физика се обсъжда в продължение на повече от 15 години. Предложението идва от Симоне Кулдович-Диаз, тогава президент на Бразилската асоциация по медицинска физика. Датата 7 ноември е предложена от Славик Табаков, Джон Дамилакис и Мадан Рехани по време на Европейската конференция по медицинска физика и инженерство, проведена в София през 2012 г. През същата година то е прието от Международната организация на медицинските физици (IOMP), в която членуват 82 държави.

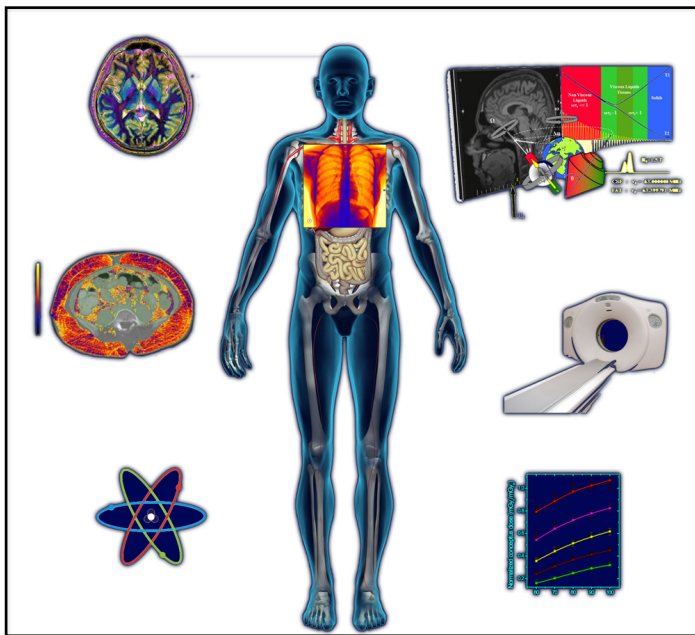
На 7 ноември 1867 г. е родена Мария Склодовска-Кюри, единствената жена, лауреат на две Нобелови награди (през 1903 г. – за физика, през 1911 г. – за химия). Тя има изключително важни заслуги за развитието на радиологията, което от друга страна е връзката с третия празник – 8 ноември, деня на образната диагностика, известен още като ден на рентгенологията и лъчетерапията. Изборът на рождената дата на Мария Кюри за честване на Международния ден на медицинския физик цели още насърчаване на работата на жените в една от най-новите професии, чиято роля в клиничната медицина, обучението, науката и развитието на медицинската техника расте неимоверно бързо.

Мотото на тазгодишното честване на деня на медицинския физик е провокирано от две Нобелови награди по физиология и медицина, присъдени на медицински физици. През 1979 г. тя е връчена на Алан Кормак и Годфри Хаунсфийлд за разработване на компютърната томография, а през 2003 г. – на Пол Лотърбър и Питър Мансфийлд за открития, довели до разработката на магнитно-резонансната томография.

В тържеството и семинара, организирани от Физическия факултет на Университета, взеха участие преподаватели и служители на трите пловдивски висши учебни заведения (ПУ „Паисий Хилендарски“, Медицинския университет – Пловдив, и Техническият университет – София, Филиал Пловдив), положили началото на първата магистърска програма по медицинска радиационна физика и инженерство в България, подготвена съвместно с Кинг Колидж, Лондон (Великобритания), Университета в Дъблин (Ирландия) и Университета във Флоренция (Италия) в рамките на Европейския проект ТЕМПУС (1995 – 1997 г.). Тази програма по-късно става образователен модел на балтийските републики, много източноевропейски, азиатски и африкански страни.

Деканът на Физическия факултет, доц. д-р Желязка Райкова, поздрави участниците и гостите, като подчерта особеното внимание, което заслужава обучението по медицинска физика,

провеждано както на бакалавърско, така и на магистърско ниво във факултета. Съорганизаторите – Българското дружество по биомедицинска физика и инженерство (БДБМФИ) и Съюзът на учените в България – клон Пловдив, поднесоха поздравителни адреси. Гости на семинара бяха медицински физици, лекари и инженери от Пловдив, София, Стара Загора и Хасково, както и много студенти. Доклади изнесоха специалисти от Катедрата по атомна и ядрена физика и Катедрата по експериментална физика на Пловдивския университет, от Катедрата по образна диагностика и Катедрата по медицинска физика и биофизика на Медицинския университет, от Клиниката по лъчева терапия със сектор по нуклеарна медицина и Отделението по образна диагностика на УМБАЛ „Св. Георги“. Специалната награда – рекламна фланелка на Международния център по теоретична физика в Триест, разиграна на томбола, спечели четвъртокурсникът по медицинска физика Тодор Узунов. В анонс на Международната година на светлината (2015 г.) семинарът завърши с ефективна физична демонстрация, разработена от доц. Димитрова и ас. Кабаджов, чрез която беше представен дифрактометричен метод за определяне на размерите на еритроцити.



„МЕДИЦИНСКИ ФИЗИК“ – МОДЕРНА И ПЕРСПЕКТИВНА ПРОФЕСИЯ

Връзката между физика и медицина съществува от древността, още с първото използване на природните фактори топлина и светлина в лечебната практика. Дълъг е пътят на това далечно сътрудничество между две области на познанието и практиката, чиито линии на развитие все повече се доближават в наши дни. Физиката предоставя на медицината мощен апарат от теории, експериментални методи и технически средства за изследване на физиологичните процеси в човешкото тяло на всички структурни нива. Безспорен е фактът, че медицината е първостепенна по обществената си значимост сфера на приложение на физичните открития. Голяма част от известните физични явления и закономерности се използват в много диагностични и лечебни методи. Въздействието върху човека на различни природни и техногенни фактори, важни за хигиената, профилактиката, диагностиката и лечението, може да бъде оценено обективно чрез използване на физични принципи и методи. Физиката е в основата на разработване на модерните апарати и технологии, без които съвременната медицина е немислима. Достатъчно е да споменем ехографията, рентгеновата диагностика и терапия, лъчелечението, ядрения магнитен резонанс, ендоскопията, приложението на лазерите в хирургията.

За медицинска физика като за самостоятелен дял на приложните науки се заговаря едва в началото на XX век, когато Х-лъчите, открити от Вилхелм Рънтген през 1895 г. и радиоактивността, открита през 1886 г. от Анри Бекерел, намират първите си приложения в медицинската практика. Десетилетия наред тя е свързвана предимно с първото си главно направление – радиологията, включваща образна диагностика, радиотерапия, нуклеарна медицина и радиационна защита.

диагностика чрез медицинската физика

Второто главно направление – медицинската здравна физика – изследва влиянието върху човешкото поведение и здраве на нейонизиращи електрични лъчения, включително оптични; шум и вибрации; физични фактори на околната среда; електрични заряди и електричен ток и др.

Дълбокото проникване на физиката в медицината и голямото разнообразие на използваните физични методи и техники затруднява рязкото разграничаване на компетенциите и правомощията на медицинския физик. Съгласно с дефиницията на Европейската асоциация на организациите на медицинските физици (EFOMP) „медицинският физик е лице с университетска степен по физика, математика, компютърни науки, физикохимия, механоинженерство, електроинженерство или електронно инженерство и др., който работи в тясно сътрудничество с медицинските специалисти в болници, университети или изследователски институти. В допълнение към тяхната университетска

степен той трябва да има подготовка по принципите и методите на прилагането на физиката в медицината и трябва да има практическо обучение в тази област“. Участието на квалифициран експерт по радиационна защита и по медицинска физика при всички дейности с йонизиращи лъчения в Европейския съюз е регламентирано с директиви 96/23 и 97/43 ЕВРАТОМ. Българското законодателство е синхронизирано с европейското чрез Наредба № 30 за реда и условията за осигуряване на защита на лицата при медицинско облъчване, ДВ, бр. 91/15.11.2005 г.

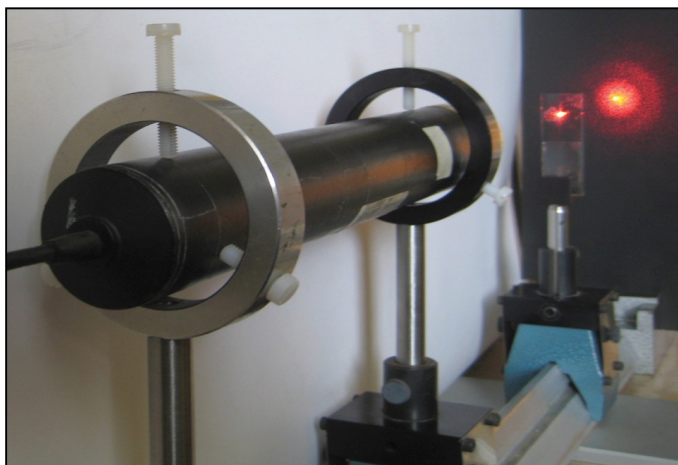
Медицинската физика и биомедицинското инженерство са признати като отделни професии от Международната организация на труда (ILO) и Организацията на обединените нации (ООН) през 2012 г. Вписани са в Международната стандартна класификация на професиите със стандарт ICSO-08. Това са две нови, модерни професии, приети едновременно в две професионални направления: „Физика и инженерство“ и „Здравеопазване“. Трябва да бъде подчертано, че малко професии имат подобен статут.

EFOMP препоръчва три квалификационни нива на медицинските физици, отговарящи на изискванията за образователна степен и практически опит. Входното ниво към тази професия е диплома за бакалавър по физика или еквивалентна. За първо ниво – „Медицински физик“, се признава магистърската степен по медицинска физика. Медицинският физик е член на клиничния екип, но няма право да работи самостоятелно с пациенти. Това право се придобива след допълнителна специализация или клинична практика с продължителност две години за първа специализация и една за всяка следваща. При това се придобива второто квалификационно ниво – „Квалифициран медицински физик“, или еквивалентното на него – „Специалист по медицинска физика“. Третото ниво – „Експерт по медицинска физика“, за всяка отделна област се достига при минимум две години клиничен опит след съответната специализация и полагане на изпити. Според държавните изисквания медицинските физици подлежат на пресертификация на всеки пет години.

ОБУЧЕНИЕ И РЕАЛИЗАЦИЯ НА МЕДИЦИНСКИТЕ ФИЗИЦИ В БЪЛГАРИЯ

България е една от страните – пионери в обучението по медицинска физика, участвала активно в процеса на неговото хармо-

низирание в Европа. Следдипломното обучение е едно от първите на Стария континент. То започва през 1982 г. с въвеждането на две нови специализации към Националния център по опазване на общественото здраве – „Медицинска радиологична физика“ и „Медицинска санитарна физика“. Сега това обучение се осъществява от Националния център по радиобиология и радиационна защита (НЦРПЗ) към Министерството на здравеопазването. Първата магистърска програма по медицинска физика и радиоестрология е открита в ШУ „Епископ Константин Преславски“ през 1992 г. Такава специалност на бакалавърско ниво там е въведена през 2014 г. През 1997 г. в ПУ „Паисий Хилендарски“ стартира подготовката по европейски стандарт магистърска програма по „Медицинска радиационна физика и инженерство“, а бакалавърска програма по „Медицинска физика“ е разкрита през 2008 г. СУ „Св. Климент Охридски“ започва обучение по медицинска физика в бакалавърска и магистърска програма през 2000 г.



Обратната връзка с дипломираните студенти по медицинска физика в Пловдивския и Софийския университет показва, че над 90 % от тях работят по специалността си. За останалите 10 % няма данни. Медицинските физици работят в университетските болници в Пловдив и София, както и в онкологичните болници и отделения в Пловдив, София, Стара Загора, Хасково и други градове в страната. Голяма част от тях се занимават с научноизследователска и преподавателска дейност в НЦРПЗ, в няколко института на БАН, в Пловдивския

и Софийския университет, в университетските болници в Пловдив, София и Варна. Много медицински физици се реализират във фирми за медицинско уредостроене, ремонт и поддръжка на медицинска техника, в регионалните здравни инспекции, във фирми за трудовоправна медицина и медицинска информатика. Някои от тях са регистрирали собствени фирми. Има и такива, които са потърсили професионалното си поприще в чужбина. От кадри с такава специализация се нуждаят и някои министерства и други структури: на здравеопазването, на гражданската защита, на опазването на околната среда, на бедствията и аварията.

Нуждата от медицински физици в България расте. Броят на отделенията за лъчетерапия се увеличава, а с тях расте и броят на инсталираните кобалтови и рентгенови уредби, на апаратурата за брахитерапия, на планиращите системи, на компютърните и ядрено-магнитните томографи. В близките години линейните ускорители за медицински цели от 5 ще нараснат на 22. Всичко това обуславя нуждата от обучение на квалифицирани кадри, които да обслужват както апаратурата, така и пациентите, третирани с нея. Доскоро този тип апаратура обслужваше около 15 000 пациенти годишно, а броят на нуждаещите се е няколкократно по-голям. Към това трябва да добавим и необходимостта от кадри за нуждите на медицинската здравна физика (клинична медицина, ехография, ендоскопия, лазерна терапия и хирургия, електродиагностика, хемодиализа, физиотерапия, медицински материали и мн. др.).

Медицинската физика е едно от най-големите постижения на приложната физика, водещо до опазване на човешкото здраве и до увеличаване на продължителността на живота. С хармонизирането на европейското законодателство тази професия става все по-актуална и атрактивна. Медицинската физика е специалност с обещаващо бъдеще.

Студенти и докторанти се изправиха за втори път пред „Предизвикателства в химията“

Миглена АЛАДЖОВА

На 21 и 22 ноември 2014 година се проведе Втората научна конференция за студенти и докторанти, организирана от Химическия факултет. Форумът има за цел да се даде възможност на младите учени да представят постигнатите научни резултати в областите, в които работят. Конференцията бе открита от председателя на организационния комитет доц. д-р Стоянка Николова, а приветствие към участниците отправи деканът на факултета – доц. д-р Илиян Иванов, и доц. д-р Мария Стоянова, заместник-ректор по учебната дейност на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

В конференцията се включиха не само представители на Химическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, а и на Университета по хранителни технологии – Пловдив, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Института по обща и неорганична химия – БАН. Конференцията започна с пленарен доклад на проф. д.х.н. Магдален Златанов, изтъкнат учен в областта на химията и технологията на липидите, автор на повече от 100 публикации, 4

авторски свидетелства и ръководител на много проекти по темата за изолиране, пречистване и охарактеризиране на мастни киселини, токоферол, стероли, фосфолипиди, както и оксидантна стабилност на масла.

Научната програма бе разделена в четири секции: „Органична химия и биохимия“, „Аналитична и неорганична химия“, „Физикохимия и изчислителна химия“ и „Химични технологии“. Темата на конференцията – „Предизвикателства в химията“, и представените 22 доклада и 18 постера показаха,



Обща снимка след откриването на конференцията

че младите учени се вълнуват от актуални за съвременното общество проблеми – синтез, биологичноактивни вещества, екология, здравеопазване, храни и др. Това бе отбелязано на откриването и от доц. д-р Стоянка Николова: „Една от мисиите на преподавателите от Химическия факултет е да развият у студентите изследователски амбиции и стремежи сами да

участват в разработването на нови идеи и научни проекти“. Потвърждение за това са участието на Данаил Христов – студент от II курс, спец. „Медицинска химия“, който изнесе доклад на тема: „Логиката на химичния синтез“, и ентусиазираните и ползотворни дискусии на химическа тематика, които участниците оживено провеждаха по време на конференцията.

Чешката държава подкрепя изучаването на чешки език в Пловдив

Стартирането на обучението по чешки език в Гимназията с хуманитарен профил „Св. св. Кирил и Методий“ в Пловдив през настоящата учебна година беше поводът за посещението на заместник-посланика на Чехия г-н Ярослав Камас и на директорката на Чешкия център в София г-жа Катержина Хуртаева в Пловдив. По думите на дипломата връзките между България и Чехия имат своята история, а това е още една стъпка в посока на по-задълбочен културен обмен между двете славянски държави, които същевременно са и членки на Европейския съюз. Според него в последно време се отчита засилен интерес към славянските езици и е необходимо да се инвестират още повече усилия в тази насока. Г-н Камас и г-жа Хуртаева приветстваха желанието на децата да изучават славянския език, поздравиха директорката за иновативния подход при воденето на образователната политика на гимназията и подчертаха, че всеки чужд език може да бъде само от полза за младия човек. На срещата с учениците



Чешките гости заедно ученици и преподаватели в Хуманитарната гимназия „Св. св. Кирил и Методий“

двамата гости успяха да чуят първите изрази, произнесени на чешки език от новата смяна бохемисти, които пък получиха подаръци от тях за своето старание. Представителите на чешките институции у нас успяха да чуят от първо лице мотивацията на учениците да изучават чешки език, която по думите им е свързана с факта, че английски се говори почти от всички, но за добра бъдеща реализация е необходим втори, дори трети език. След гостуването в училището г-н Камас и

г-жа Хуртаева се срещнаха и с ръководителя на Катедрата по славянска филология във Филологическия факултет на Пловдивския университет доц. д-р Жоржета Чолакова и обсъдиха нови съвместни инициативи между Посолството на Република Чехия у нас, Чешкия център и славистичната катедра на Университета, които да популяризират чешката култура и извън столицата и същевременно с това да подпомагат бохемистката в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Пловдивската хуманитарна гимназия е второто средно училище в България, където гимназистите имат възможността да изучават славянски език на държава членка на Европейския съюз, а това стана възможно благодарение на преподавателя по чешки език гл. ас. д-р Борислав Борисов от Катедрата по славянска филология на Филологическия факултет в ПУ и на подкрепата на директорката на ГХП „Св. св. Кирил и Методий“ г-жа Соня Киркова, според която по този начин се отдава почит и към делото на 15 чешки учители, които в края на XIX век са преподавали в тогавашната Мъжка гимназия и са допринесли за развитието на учебното дело у нас. Инициативата е и доказателство, че висшето образование у нас търси връзка със средното образование, демонстрирайки успешен диалог между двете степени на родната образователна система. След своето дипломиране учениците ще имат възможност да продължат в специалността „Славянска филология“ в ПУ „Паисий Хилендарски“.

„Пловдивски университет“

Духовните мостове между знанието и опита – „младите“ идеи и утвърдените теории

Докт. Марияна КАРТАЛОВА

Национална кръгла маса под надслов **„Народопсихологията на балканските страни от Византийския културен кръг – езици, литератури, култури“** се проведе на 14.11.2014 г. в Синята къща (Стария град, Пловдив). Това бе заключителният етап по проекта на младите учени от Филологическия факултет, финансиран от Поделение „Научна и приложна дейност“ към Фонд „Научни изследвания“ при ПУ „Паисий Хилендарски“. Партньори в подетата инициатива бяха Фондация „Пловдив 2019“, Филологическият факултет към ПУ „Паисий Хилендарски“, както и сп. „Балканско езикознание“, в което ще бъдат публикувани докладите на участниците. Начело на екипа е изтъкнатият лингвист, проявяващ задълбочени интереси в областта на ономастиката, проф. д-р Иван Чобанов. Той бе и ръководителят на младите учени в екипа – доц. д-р Борян Янев, гл. ас. Галина Брусева и докт. Марияна Карталова.

Старият град, възплъщаващ в себе си история, култура и традиция, се превърна в притегателен център както за хора, правещи своите първи стъпки в науката, така и за вече утвърдили се имена в лингвистиката, културологията, литературата и историята. Встъпително приветствие поднесе директорът на Фондация „Пловдив 2019“ – г-н Валери Кьорленски, един от партньорите, подготвящ града ни за европейска столица на културата. Сред официалните гости на мероприятиято бяха д-р Весела Казашка и членове на нейния екип, проф. д.ф.н Диана Иванова от ПУ „Паисий Хилендарски“ (която изнесе пленарен доклад на тема: **„Духовните мостове на Балканите /ретроспекция към XIX в./**), проф. д-р Анна Чолева-Димитрова от ИБЕ към БАН (с пленарен доклад на тема: **„Народопсихологията, отразена в родовите имена на българите“**) и др. На вниманието на аудиторията бяха представени и идеи от различни научни



Момент от работата на кръглата маса

области – морфология, теория на превода, антропонимия, топонимия, фразеология, историческа лингвистика и др. Бяха представени 31 доклада, обособени в четири тематични секции – **Българската и сръбската идентичност в езиков, литературен и културен аспект; Гърците и българите. Народопсихология на езиковите контакти; Феноменология на балканската народопсихология; Ономастиката – отражение на балканската народопсихология и обредност.** Срещнаха

се младежният ентузиазъм и рутината на доказалите се лингвисти. Идеите и изследванията на младите учени откриха подкрепа в лицето на хората с опит и вече доказали се на научното поприще – хора, които са готови да завещаят знанията си на следващото поколение. Събитието бе отразено от телевизионен екип на БНТ 2. Можем да си пожелаем работата на участниците да продължи и занапред в същия дух и със същия неотслабващ интерес към науката.

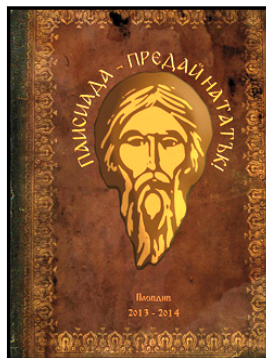
Публична лектория: „Паисий Хилендарски, „История славянобългарска“, нейните преписи, преправки и приписки – предай нататък!“*

IX. ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ

До любословния читател на вестник „Пловдивски университет“

Повече от една година аз и ти, **любословни читателю**, общуваме чрез страниците на вестник „Пловдивски университет“ – време, в което, следвайки програмата на ръководения от мен проект, си позволих в поредицата от лекции на публичната ни лектория да споделя опита си на университетски преподавател, който повече от две десетилетия изучава, изследва и преподава българската възрожденска литература и култура. Позволявах си да ти доверя, **читателю**, и някои от **духовните истини**, които прозрях през годините, когато разпознавах, че в **епохите на психична криза, каквато е и епохата на Българското възраждане, голямото и малкото, видимото и невидимото в събитията се откриват не само с гънките на Разума, но и с пулсациите на Сърцето, а и с куража на Духа.**

Знайно е, че всяко начало има и край – така една година по-късно публичната ни лектория достигна своя завършек. Вярвам, че онова, което вече си научил **и за Паисий Хилендарски, и за „История славянобългарска“, и за хората-разкази, ръкописвали възрожден-**



Продължение от брой 8 – 9 (443 – 444)

ските преписи и преправки на Паисиевата История, за да оставят и частица от съкровения си **Аз** върху овехтелите им страници, е било любопитно за теб. Вярвам още и че споделеното в лекциите те е докоснало дълбоко, затова **нататък** ти и сам(а) ще продължаваш да търсиш своята истина за онези български възрожденци, чийто духовен първоотец бе йеромонах Паисий Хилендарски, а неговата историята бе тяхната Светая Светих. Проверила съм и твърдя без колебания, че текстът на „История славянобългарска“ става реална, а не ирационална ценност още със създаването си и е така до края на Българското възраждане, когато съчинската Паисиева книга, нейните преписи и преправки пътешестват, предавани от ръка на ръка по цялата българска земя, а и в чужбина. Достигнала и до нас, днес Паисиевата ръкописна книга е и значима, и значеща, а ние, които вече сме разпознали тази ѝ безценност, сме призваните да я предадем и **нататък.**

ПРЕДАЙ НАТАТЪК!

Доц. д-р Мила КРЪСТЕВА

* Лекцията следва научната програма на проекта „От идеята за историята към националното, космополитното и глобалното: преписите и преправките на „История славянобългарска“ и културноидентификационните модели на XVIII – XXI век“ (№ НИ 13 ФЛФО 14/20.03.2013 и 23.04.2014).

2014-а – Световна година на Шекспир

Уилям Шекспир и драмата: изкуство и развлечение, митове и гении

Доц. д-р Йордан КОСТУРКОВ

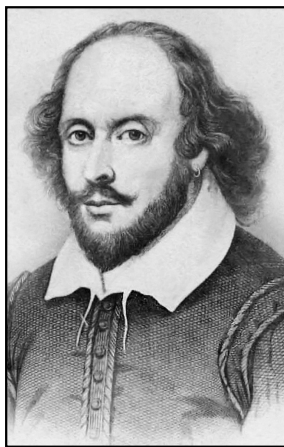
Четиристотин и петдесет години след рождението на Шекспир (роден през 1564 г.) и почти четиристотин години след смъртта му неговите пиеси наред с толкова малко други литературни творби продължават да вълнуват много повече хора, отколкото приживе на автора – въпреки че вероятно посланията му и естетическите преживявания са различни. Шекспир се е възприемал като професионален актьор и човек, който развлича другите с текстове, и в никакъв случай като Поет.

Днес, когато, разбира се, смятаме другояче, дори не искаме да мислим, че е имал равни – макар че точно като драматичен поет съвременникът му Кристофър Марлоу наистина постига съвършенство и дава след внезапната си смърт храна за слухове, че е жив, но продължава да пише под името на Шекспир, а съперници са му десетки други автори, чиито творби най-малкото обикновено и не са запазени: Бен Джонсън, литературният съдник на епохата, който никак не одобрява цялата идея на елизабетинската драма и отклоняването ѝ от модела на атическата; Томас Кид, чийто оригинален „Хамлет“ така и не оцелява и само предполагаме каква част от текста Шекспир използва; Франсис Бомонт и Джон Флетчър, които сътрудничат на „Барда от Стратфорд“ при написването на редица от пиесите му; Джон Лили, който вдъхновява Шекспир за ранните му комедии за любовта; Джордж Чапмън – първият преводач на Омир; Томас Мидълтън, Томас Декър, Томас Хейуд, Джон Марсътън, Джон Уебстър, Джон Форд, Филип Масинджър, Сирил Търнър – това са само по-познатите имена сред над стотици други, чиито десетки и дори стотици пиеси се поставят от 20 театрални трупи в 17 театъра, всеки от тях побира до 3000 зрители (населението на Лондон е около 200 000). А това са само елизабетинците – Шекспир е съвременник и на следващите поколения – представителите на якобинската и каролинската епоха.

Няма просто обяснение за таланта и популярността на Шекспир: истината е, че той наследява вековна традиция, истината е и че притежава редки качества, примерно изключително богат език – близо 30 000 думи (днес средният англичанин използва около 2000), което по принцип е рядко за един (драматичен) поет – поетите обик-

новено имат по-скромни речници, които метафорично разширяват в езикотворческия си порив. През последните стотина години обаче светът се занимава с мистиката и загадките за Шекспир: той ли е написал превода на Библията на крал Джеймс, каква е връзката му със Сервантес и „Дон Кихот“, кой от десетките претенденти за славата му всъщност е написал пиесите и стиховете: Франсис Бейкън, Едуард де Виър, Марлоу, графът на Дарби, група автори – тези, ръководени от Уолтър Роли, или другите, наречени „Оксфордски синдикат“, като имената там са наистина впечатляващи – Едмънд Спенсър, сестрата на Филип Сидни, Робърт Грийн, Томас Наш. Има и още по-екстравагантни предположения – че Шекспир всъщност е сицилианец и истинското му име е Кроланца или Скролаланца (което е еквивалентно на „Shake-speare“).

В живота на Шекспир има много неясноти и загадки – на почти всички обаче има предложени обяснения. Фактите в живота му са от ясни по-ясни. Съвременниците по никакъв начин не изразяват никакви съмнения около обстоятелствата. В края на краищата, изглежда, е най-лесно просто да приемем Шекспир заедно с всички слухове и съмнения около него – така, както сме приели Омир, Колумб и толкова много други гении. Шекспир поне има неоспоримо родно място (освен Сицилия) – малкото тогава градче Стратфорд, разположено около една от английските реки Ейвън (ейвън на келтски значи „река“), което едва след Втората световна война събра-



явя да развие „културен туризъм“ и възстановява, каквото е останало от някогашните пет сгради, свързани с Шекспир, построява театралния комплекс и други театрални сцени, развива истинска индустрия, където един от най-автентичните обекти е също зареден с мистика и неясноти – църквата „Света Троица“ с неговия гроб и прочутият епитаф, сякаш написан от автора – макар че авторството се оспорва, а в гроба липсват костите на поета въпреки заклането в епитафа.

Както толкова много други неща, случайността играе роля дори в историята на Шекспир – ако неговите другари актьори Джон Хемингс и Хенри Кондел не бяха събрали, съставили и издали посмъртното пиесите му, литературният случай „Уилям Шекспир“ най-вероятно нямаше да съществува, още по-малко мистиката, сплетните и слуховете около автора. Тук обаче искаме да прибавим, че без да можем подробно да се позоваваме доколко Шекспир е бил признат за гений от съвременниците и точно как може да се измери популярността му, през десетилетия след неговата смърт той невината е считан за толкова велик. Самюъл Пийпс, изтъкнат политик, мемоарист, който при това потвърждава версията за личността на Шекспир, смята „Сън в лятна нощ“ за „най-блудкавата пиеса, която съм гледал през живота си“ – в интерес на истината той е гледал типичен за Реставрацията „римейк“ и това го оправдава. Не знаем обаче какво да кажем за Волтер, който, освен че го нарича „пиян дивак... чиито пиеси могат да радват някого само в Лондон или Канада“, твърди, че в „Лондон той е Корней, но навсякъде другаде е глупак“... Или за Марк Твен, който, понеже сам няма образование, започва цял кръстоносен поход за издирване на „истинския“ Шекспир (поетът

все пак всъщност е завършил полукласическа гимназия, нещо доста рядко през епохата).

В четиривековната „битка за Шекспир“ обаче прави впечатление, че неговите лирически творби – сонетите и поемите, рядко са оспорвани въпреки някои недоразумения с тълкуването на сонетите, дължащи се на непознаване на литературната история: „смуглата дама“ и неидентифицирания младеж.

Много по-впечатляващо ми се струва преклонението пред Шекспир на велики композитори, като Берлиоз, Чайковски, Прокофиев, Сибелиус, за които неговата драматическа поезия наистина е равна на тяхната музика.

Шекспир напуска за винаги Лондон и света на театъра около 1613 година, по онова време изгаря и оригиналната сграда на „Глобус“, с която са свързани повечето от постановките му. Три години по-късно авторът умира – на 23 април 1616 година, оставяйки ни единствения собственоръчно написан текст на завещанието си. Ден по-рано в Мадрид умира Сервантес.

Известно е, че киното, филмите оставят у нас погрешната представа, че познаваме литературната основа на значими художествени текстове. В случая с Шекспир обаче може да се смятаме за оправдани. Великата драматическа поезия на Шекспир наистина ще се чете (макар че Езра Паунд питае кой е казал, че поезията трябва само да се чете) от ценителите на неговия гений. Самият Шекспир обаче, струва ми се, понеже се отнася към текстовете си като към филмовите сценарии днес и го интересува главно и единствено представлението – „шоуто“, както неправилно се превежда думата, би се радвал на Мери Пикфорд и Дъглас Феърбанкс, на Лорънс Оливие, Орсън Уелс, Акира Куросава, Григорий Козинцев и Борис Пастернак, Франко Дзефирели, Елизабет Тейлър и Ричард Бъртън, на Кенет Брана, Ал Пачино, Джеръми Айърнс, Мишел Пикколи и толкова много други творци на киното, чиито шедьоври са не по-малко бляскави от всички сценични представления на пиесите му през вековете.

Московският славянски комитет и българското опълчение

Това е най-новата монография на проф. д.и.н. Иван Стоянов, появила се в навечерието на празника на българските студенти – 8 декември. Тя е предназначена за тях – за историци, политолози, дипломати, юристи, журналисти, българисти, русисти, за възпитаниците на Националния военен университет... и за всички онези, които все още обичат България. Разбира се, монографията представлява интерес за професионалните историци, за преподавателите по история на България, по история на Русия, по нова обща история. За онези, които приемат историята и като наука, и като занимателно четиво, защото в нея ще открият истини, които са документирани стопроцентово, а работата на автора се състои в подреждането на документалния материал и немногословните, но необходими интерпретации, имащи за цел да придадат един ясен и цялостен вид на предложаната тема.

Монографията е изградена върху основата на новоизвлечен архивен материал от руските архиви в Санкт Петербург и най-вече от архивните фондове на Иван Сергеевич Аксаков и други видни славянофили, където се съхраняват почти всички сведения по разискваните въпроси. Не са подминати и постиженията на историческа-

та наука по тези проблеми, което дава възможност за реконструиране на една пълна и реална картина за материалната помощ, която оказват Московският славянски комитет и неговите отдели (след започването на войната са преименувани на Славянски благотворителни общества) на изграждащата се първа българска войскава част, положила основите на българската армия в освободена България.

Четири са основните въпроси, които доминират в предложеното изследване: а) Плановите за въстание в България по време на Сръбско-турската война от 1876 г. – прелюдия към създаването на Българското опълчение; б) Закупуване и доставяне на оръжието за Българското опълчение; в) Изготвяне на обмундирането и снаряжението за първия набор на Българското опълчение и г) Подготовка и изработване на обмундирането и снаряжението за втория набор на Българското опълчение. В така очертаните теми взискателният читател и професионалният историк ще открият много интересни моменти от появата на Московския славянски комитет като „обществена“ организация и дейността ѝ по подпомагането на процеса по формирането на Българското опълчение и закупуването и доставянето



на 20 000 пушки „Шаспо“, 6 млн. патрона, 12 круповски оръдия (две батареи), 2500 снаряда, запасните части и необходимите военни карти изцяло за сметка на „обществената“ инициатива. И всичко това – предоставено на Българското опълчение. Ще проследи с интерес, надявам се, и подготовката и изработването на обмундирането и снаряжението на първия и втория набор на Българското опълчение – общо 12 000 комплекта, само че 2000 от тях са предоставени на руските войски на Шипка, тъй като числото 12 000 не се реализира поради отсъствие на желаещи да го запълнят.

Каквито и да са подбудите, които стоят в основата на тази дейност на Московския славянски комитет, направеното

от него и неговите структури е най-вече в полза на българите. Всъщност това е най-съществена помощ, която оказват тази организация и нейните структури на борбите на българите за възстановяването на собствена държавност. Разбира се, интересите на Русия са главното, което движи дейността и инициативите на славянофилите, но направеното за българите е много, наистина много и то обяснява защо на българска територия днес има над 400 паметника, озаменувачи почитта и паметта на българския народ за всички онези, които оставят костите си далеч от род и Родина, от съпруги и невръстни деца, от престарели майки и бащи..., за да помогнат на брата роб.

Читателят при внимателно вникване в съдържанието ще намери и интересни аналози на тогавашните „обществени“ организации и днешните „обществени“ организации, за да разбере при добро желание, че няма нищо ново под слънцето – поне в „обществеността“ на „обществените“ структури.

Тези и още редица други въпроси са предмет на изследване, а читателите – професионалисти и любители, ще дадат отговор на въпроса успял ли е авторът да се справи с поставената задача, или не.

„Пловдивски университет“

Семинар по случай 100-годишнината от рождението на световноизвестния лингвист и българист Юрий Сергеевич Маслов организира Лингвистичният клуб на Пловдивския университет. Форумът се състоя на 16 декември, часове след редакционното приключване на броя.

Ю. С. Маслов има ярко присъствие в международната хуманитаристика. Значителни са неговите приноси в областта на аспектологията (езиковедската област за глаголни вид), той създава и аспектологичната школа.

Името на лингвиста се свързва и с преиздания класически труд „Введение в языкознание“ – едно от основните заглавия в сферата на общотеоретичната лингвистика.

Големи са приносите на Ю. С. Маслов и за българския език. През 1956 г. излиза неговият „Очерк болгарской грамматики“. По-късно той прераства в „Граматика болгарского языка“ (издадена през 1981 г.). Година след

Лингвистичен семинар, посветен на Ю. С. Маслов



това *Граматиката* е преведена, като и днес продължава да бъде от класическите заглавия, описващи системно нашия език.

Езиковедът Ю. С. Маслов е сред забележителните имена в енциклопедията „Ведущие языковеды мира“ (2000). В нея са подчертани и теоретичните му постижения, отнасящи се до морфологията на българския език.

„Глагольный вид в современном болгарском литературном языке (значение и употребление)“ е големият докторат на Юрий Сергеевич, чийто лингвистичен профил синтезирано го представя като теоретик и педагог, специалист в областта на общото, славянското (русистика, българистика), германското езикознание.

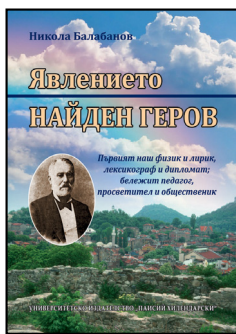
Младите филолози подготвиха мултимедийни презентации за живота и научните прояви на Ю. С. Маслов. Подробности за събитието и споделено от езиковеди очаквайте в следващия брой на вестника.

Тенчо ДЕРЕКУВЛИЕВ

Книга за един от големите възрожденци

Премиера на книгата на проф. д.ф.н. Никола Балабанов „Явлението Найдено Геров“ се състоя на 11 декември 2014 г. в зала „Компас“. Тя излезе със знака на Университетското издателство „Паисий Хилендарски“ след спечелен проект по програмата на Община Пловдив за финансиране на книги на пловдивски автори и важни за Пловдив издания. Книгата бе представена от литературоведа доц. д-р Владимир Янев.

Премиерата събра заедно „физици и лирици“, според които авторът е успял да покаже в цялата многоизмерност наистина ренесансовата личност



на Найдено Геров – първия наш физик, лирик, лексикограф, дипломат, педагог, общественик. Самият проф. Балабанов отбелязва, че книгата е пореден апел към обществото, ангажирано с днешните проблеми, да не позволява в съзнание то на хората да доминира забравата. Защото е възможно тези проблеми да се решават по-добре, ако препрочитаме най-светлите страници от нашата история и си припомняме делата на онези, които са ги писали.

Предлагаме ви откъс от заключителната част на книгата, частта е със заглавие „Моят Найдено Геров“.

Моят Найдено Геров

За пръв път срещнах неговото име в годините на моето детство, в една книга, наследена като реликва от нашия клисурски дядо Яким Балабанов, който през последните си години е и живял, и работил в книгоиздателството на Христо Г. Данов. Книгата, излязла през 1905 г., е посветена на 50-годишния творчески юбилей от издателската дейност на Данов, а последните ѝ тридесетина страници, като пример за нас – на неговия копривщенски учител Найдено Геров. С годините интересите ми към тези знаменити личности нарастваха, заедно с тях растеше и възхищението от техните дела. Особено бях впечатлен от заслугите на Найдено Геров за развитието на българското образование, и по-специално – за приносите му в обучението по физика.

Постепенно у мене се оформи представата за Найдено Геров като за връх в българската възрожденска култура. Много години аз наблюдавах този връх от разстояние и макар впечатлен от висотата му, я приемах като достойно дело на един от многото достойни книжовници. Едва през последната година, когато се опитах да обобща делата, приносите и оценките за този именит българин, се убедих, че той стои високо над всички останали.

Със своя талант и ерудиция, с последователността в мисленето и в действията си в продължение на половин век Найдено Геров е издигнал величаво здание в българската култура. Сам посветил живота си на преподавателска, научна и обществена дейност, заставайки до това здание, аз усещам удивление от неговите мащаби. Найдено Геров е наистина **чутковна личност**, оправдал високото звание „**словеснейший**“, с което го е възнагравал

дил още в началото на неговия творчески път изтъкнатият наш възрожденец Неофит Бозвели.

Приносите на Найдено Геров са оценявани от мнозина специалисти – учени и писатели, филолози и педагози, историци, физици и т.н. Всеки от тях е виждал и изтъквал различни страни от неговата многостранна дейност. Всяка една от тези страни притежава блясък и съдържание, достойни за възхищение. Една го представя като „*лексикографско огледало на българската езикова картина на света*“, друга – като „*първомайстор на поезията, на литературната басня, на интимната лирика, на пътеписа и драмата*“, трета – като „*ваятел и новатор на българското образование*“, другите – като „*първия наш физик*“, „*първия наш дипломат*“ и т.н., и т.н.

Какво многоумие! Тримерното пространство е недостатъчно, за да побере всички дела и приноси на Найдено Геров. Споделаяйки високите оценки на специалистите, смея да заявя, че това е най-ярката личност, живяла в Пловдив през XIX век, и един от най-видните български дейци на онова столетие, а и в цялата история на страната ни.

На много места в книгата цитирах авторитетни наши историци, филолози и педагози, които наричат делата на Н. Геров **подвизи**. Неволно възниква асоциация с онзи прочут герой от гръцката (и римската) митология, който извършва редица подвизи в името на хората: бори се с кентаври и великани, побеждава и укротва чудовища, почиства Авгиевите обори, освобождава Прометей, защитник на хората от произвола на боговете, и т.н. Много от делата на Найдено

Геров напомнят за такива подвизи: борби и победи, почистване на **агиевите** обори, освобождаване от фанариотското иго и т.н. Затова за него се пеят песни („Прочул се Найдено Граматик...“) и се съчиняват митове (че знае 77 езика).

Да, това е истински интелектуален Херкулес, действал в нашите земи през XIX столетие.

Разбира се, Пловдив може да се гордее с десетки и стотици свои граждани, живели в различни епохи – писатели и художници, държавници и общественици, дейци на мирния труд и на революционните борби. Но едва ли някой притежава палитрата на Н. Геров, неговата енциклопедична ерудиция и многостранните му приноси в нашата култура и история. В бурните години на предосвободенска България той винаги е бил на гребена на вълните в обществения и културния живот на страната. Нещо повече, много пъти той е предизвиквал тези вълни: в „омаяния от гърцизма Пловдив“ създава нов тип училище – българско училище, и бързо демонстрира превъзходството му над гръцките и турските училища; осмелява се да отхвърли потурченото име на града и да възстанови старославянското му название; дръзва да се намеси в календара на българите, като въвежда нов празник – на славянската писменост; застава на предни позиции в борбите за българска народна църква, против гръцката мегаломания, против католическите и протестантските мисии; пише учебник по физика на български език, когато „господарите“ още нямат такъв на своя език; упорито събира бисерите в народния говор и творчество, за да пока-

же богатството на родния език; превръща руското консулство в Пловдив от провинциално ведомство в своеобразно министерство на българската просвета... Това са все подвизи, това са част от „вълните“, които Н. Геров предизвиква в спокойните дотогава „води“ около древните тепета.

По време на Освободителната война Геров оставя перото, включва се в състава на главната квартира на княз Черкаски, участва в съставянето на „Материали для изучения Болгарии“, движи се с руските войски и е назначен за пръв български губернатор на освободения град Свищов.

След Освобождението, осъзнал своя принос за неговото реализиране (за някои историци не толкова явен, защото „не мирише“ на барут), без каквито и да е претенции за отплата и с достойнството на духовен водач, Найдено Геров изцяло насочва усилията си за довършването на своя епохален труд – „Речник на българския език“, „подобен на който няма у другите славянски народи“ (Л. Андрейчин), и с това увековечава името си в историята на българската култура.

Найдено Геров наистина е явление! Без да е получил филологическо образование, достига върховете на филологическата наука. Той е най-изявеният и успешен златотърсач в реките на народния говор, каменоделец и ювелир на българския език, използвал литературното си длето при написването на първите новобългарски стихове и пътеписи. Без да е получил специална подготовка по физика, се заема да напише учебник по този предмет на български език, който е сравним с най-добрите европейски учебници по онова време.

Колеги от Университета се снимаха във филм с Жерар Депардийо

Във филма „Пътуването“, който е копродукция между Италия, Швейцария и България, заедно с френския актьор Жерар Депардийо се снимаха и колеги от Пловдивския университет. Сценарист е Франк Добрин, а сюжетът на филма е изпълнен с много френски сантимент. Главната роля, на стареца Ваня, се изпълнява от Жерар Депардийо. Става дума за възрастен човек, който изпада в депресия. По внушение на внучката синът му решава да му подари домашен любимец, който да го разсейва. Практицизмът надделява и го даряват с прасенце, което се казва Симпи. От случайно дочут разговор разбира, че за Коледа се готвят да заколят прасето. Стяга старата си кола, взима цигулката си, на която е свирил в свободното си време, прасето и потегля... за Турция. Там не ядат свинско.



Антон Боев партнира на Жерар Депардийо

Пътуването е изпълнено с много приключения и перипетии. Стигайки границата, разбира, че за да премине с прасето в Турция, му трябва сертификат, документи от ветеринар за ваксинации и прочие. Междувременно парите му са на привършване. Отива до най-близкото

село, където на гробищата вади цигулката си и свири. В калъфа му пускат дребни монети, банкноти, а пазачът на гробищата го приютява в пристройката. Една сутрин го намират мъртъв. До цигулката е оставено писмо за любимата му внучка заедно с припечеленото... Според него-

вите създатели филмът няма стремежите и амбициите за масовост, а се цели в големите фестивали в Ливорно, в Кан и др.

В снимките участваха и много пловдивски актьори. Студентът Здравец Николаев от класа на доц. Лео Капон играе синът на Ваня, който му подарява прасенцето. Антон Боев се превъплъщава в селянина Анастас, който помага на закъсалия с колата си Ваня да намери механик, води го в дома си, където да вечеря и спи, докато оправят колата. И както се полага, преди вечерята двамата отиват в кръчмата и се напиват. Следва скандал със съпругата – за два дни Антон Боев (Анастас) беше „женен“ за актрисата от пловдивския театър Русалина Чапликова. Снимките на филма се проведеха през месец ноември в селата Калояново и Дуванлии.

„Пловдивски университет“

➤ От стр. 14

Той не е получил и специално педагогическо образование, но се изявява като новатор на българската просвета – обогатява учебните планове с нови дисциплини, създава изключително строг и демократичен правилник за управление на училищата, подготвя проект за единен учебен план на българските училища. Геров не е минал през никакви дипломатически курсове, но в продължение на 20 години изпълнява успешна дипломатическа мисия.

Какво е това? Талант, съдба или знамение?!

Това е **природен и културен феномен**, продукт на историята и на географията, на епохата и на средата, в която е израснал и получил своето възпитание, своите знания и интелектуален заряд. Историята сякаш му е предопределила ролята на духовен водач в борбите за национална и църковна независимост, за създаването и утвърждаването на нови български училища, в които да се получава европейско образование. А природата го е дарила с най-ярките човешки добродетели: трудолюбие и ученолюбие, скромност, сдържаност

и справедливост, преданост и себеподдаване в работата, акуратност във всичко, убедителност в двубоите с опоненти и противници.

Мисля си колко прилягат за Найден Геров думите на народния поет, казани по адрес на друг велик българин: „Мисъл и желязо, лира и тръба...“

За Геров като за „мисъл, лира и тръба“ едва ли може да има някакво съмнение – със своята полувековна творческа, просветна и обществена дейност той напълно покрива тези определения. Много читатели обаче, които го възприемат преди всичко като един много интелигентен човек, ще попитат: „А къде е „желязото“ в него?“

Да си припомним какви качества проявява Найден Геров:

- блестяща и ярка дейност в науката, образованието и обществения живот;
- твърдост в отстояване на идеите;
- пластичност, дипломатичност в отношенията с официалните органи и мисии;
- способност да общува – взаимодействия с хора от различни етноси и социални слоеве, с различни професии и

възгледи, и да образува устойчиви обществени „сплави“.

Блясък, твърдост и пластичност, способност да образува сплави – това са все „качества“ (свойства) на желязото. Няма съмнение – както желязото е дало името си на цяла епоха в развитието на човешката цивилизация („желязна епоха“), така и Найден Геров, със своите дела и с делата на учениците си, бележи епоха в културната история на Пловдив и България.

Делата на Найден Геров са оставили невидим отпечатък върху интелектуалния живот на нашия град. Без да подозираме, духовните флуиди на неговото творчество са проникнали във всеки от нас и всеки може да преценява своите дела в светлината на онова, което той е сторил. Затова след продължителното „общуване“ с него, свързано с проучването на творчеството му, аз съзнателно търся сходните черти в нашите биографии, колкото и несравними по сила да са те. Това ми дава право и възможност, без да търся съизмерване, да си мисля за „моя Найден Геров“ в личен и професионален план.

Моят Найден Геров е мой кумир, но не като икона, а като

пример; отношението ми към него не е като към култ, а е изпълнено с реална, макар и огромна, почит и уважение. На какво се основава тази голяма почит? С какво ми е близък Найден Геров?

На първо място, с любовта си към книгите и към знанията, неугаснала през целия му живот;

– с горещото си желание и със старанието да бъде добър, а не обикновен преподавател и учен;

– с активните си обществени позиции, с просветната и книжовната си дейност, със стремежа да предава знанията си на хората;

– с поетичната си натура, която е родила първите лирични откровения в нашата литература;

– разбира се, с отношението си към физиката, с което показва значително по-дълбоко разбиране в сравнение с всички свои съвременници (уви, и с днешни „специалисти“ в образованието), за смисъла и предназначението на природните науки;

– не на последно място, с любовта и признателността към Русия, от която е получил образование, култура и възпитание.

Вторият семестър на Студентската юридическа научна академия

В Учебно-творческата база на ПУ „Паисий Хилендраски“ – Пампорово, за втори пореден път се проведе „Студентска юридическа научна академия“ (СЮНА) по програма на Юридическия факултет. Академията има за цел да стимулира научно-творчество сред студентите и да насърчава техния интелектуален потенциал на ниво над обикновената аудиторна заестост.

Едновременно с това в нейните рамки се развива съвместна дейност на студенти, преподаватели и практики. Това води до споделяне на опит, до взаимно обогатяване на всички участници със свежи научни идеи или нов поглед към традиционни правни проблеми.

През първия ден от академията се проведе кръг по допускане на кандидатите до финал. На този етап всеки от участниците трябваше да направи кратко изложение на своята тема. После гостите от публиката и журито отправиха въпроси към участниците, като част от въпросите преминаха в интересна правна дискусия. Журито през първия ден след съвещание излъчи допуснатите студенти, които да се състезават през втория ден за първите три места.

През втория ден започна състезателната част от Студентската юридическа научна академия. Студентите имаха възможност да презентират отново своите теми. По регламента тримата трябваше да се запознаят взаимно с темите и да си задават въпроси един на друг, като защитават темата и идовете си. Заинтригувана и провоки-



Студентите участници заедно със своите преподаватели

рана от състезателния дух на участниците, аудиторията зададе много въпроси и на тримата, на които студентите отговориха аргументирано и точно.

Журито даде полезни препоръки и насоки на всеки от участниците как да подобри и развие своята тема. Такива препоръки дадоха и присъстващите преподаватели и практики, които с опита си подпомогнаха студентите да развият уменията си в презентиране и защита на научни разработки по правни въпроси.

Бяха изрично изброени критерии за оценяване на студентските разработки. На първо място – степента на овладяване на материята в съответната правна област, както и умение то тя да бъде излагана логически подредено. На второ място – способност да се използва коректно понятиен и терминологичен апарат, както и умение то да се оценяват, аргументират и защитават тези. На трето място – наличие на принос в излагани-

те тези.

Победител в научното състезание е Веселин Козарев за статията „Наказателно обезщетение (PUNITIVE DAMAGES). Второто място зае студентката София Козарева за статията си „Права на кредитора при неизпълнение на парично задължение според промените в Търговския закон“, а трето място заслужи Ивайло Василев за статията „За приложимостта на погасителната давност към договора за банков кредит“. Академията приключи с тържествено награждаване – участниците получиха изключително полезна правна литература, предоставена от издателство „Сиби“. Големият интерес към подарените книги беше породен и от факта, че част от техните автори са преподаватели в ЮФ.

Журито през първия ден на селектиране беше в състав: проф. д-р Дарина Зиновиева, проф. д-р Ю.И. Йонков Кунчев, доц. д-р Люба Панайотова. През втория състезателен ден журито

беше в разширен 5-членен състав, като към него се присъединиха представители на практиката, а именно прокурорът д-р Петко Минев и прокурорът Владимир Вълев, който е и докторант в ЮФ.

Извън наградите в състезанието студентите бяха поощрени и с възможността да се публикуват научните им разработки в електронното списание на Юридическия факултет на Пловдивския университет STUDIA IURIS. Гаранция за качеството на статиите е и нововъведената първа фаза на Академията – обучение в методология на научна разработка.

След сериозната част участниците присъстваха на емоционално закриване с изпълнение на родопска гайда от студента участник Веселин Козарев, влязъл в Книгата на Гинес като участник в рекорда, поставен на 16 май 2012 г. от 333-ма българин от цялата страна, които на тази дата свириха в НДК с 333 родопски каба гайди в продължение на 9 минути и 13 секунди.

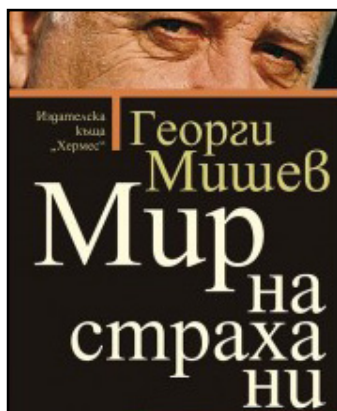
Студентската юридическа научна академия доказва във времето, че е една от най-успешните форми за среща на опита с младите идеи, за насочване на търсещите и можещите към бъдеща научна кариера, за отваряне на вратите на научното пространство към онези, които носят обновление. В същото време тя има и своята коригираща и насочваща роля за студентите и като цяло носи стимулираща дух на научното сътрудничество.

„Пловдивски университет“

Премиера на „Мир на страха ни“ в ПУ

Мемоарната книга на Георги Мишев „Мир на страха ни“ бе представена в Пловдивския университет на 26 ноември в 8. аудитория. За книгата, която излезе наскоро със знака на „Хермес“, говориха директорът на издателството Валентин Георгиев и литературните критици Владимир Янев и Марин Кадиев.

Георги Мишев сподели, че събитията, описани в книгата, са сериалът на неговия живот, но представени като разказ на оче-



видец. По време на създаването ѝ се е опитвал да не се изкара главен герой, каквато опасност има много често при мемоаристите. В анотацията към книгата е цитиран Уилям Фокнър, който казва: „Писането е просто сглобяване“, а авторът обяснява, че се е опитал да направи обратното – да разглоби изминалите години, за да проумее някаква закономерност, която ни е докарала до днешния хал.

Георги Мишев е писател и сценарист. Автор е на книгите

„Осъмски разкази“, „Адамити“, „Добре облечени мъже“, „Произведено в провинцията“, „Отдалечаване“, „Дунав мост“, „Патриархат“ и др.

По негови сценарии са заснети филмите „Преброяване на дивите зайци“ и „Вилна зона“ (режисьор Едуард Захари-ев), „Дами канят“ и „Самодивско хоро“ (режисьор Иван Андонов), „Не си отивай“, „Момчето си отива“, „Селянинът с колелото“ и „Матриархат“ (режисьор Людмил Кирков) и др.

Анекдоти и истории от Древна Гърция

Доц. д-р Владимир ЯНЕВ

Рожденото му име е неизвестно, а прозвището Питагор буквално означава „убеждаващ със слово“. Казват, че той изричал истините с точността на Делфийския оракул. Първият елински философ 22 години бил ученик на египетския жрец Онуфис от Хелиопол, възприел и много от учението на зороастризма. Още след първата си публична изява се сдобил с 2000 ученици. Те не се върнали по домовете си, а го последвали. Така се създал Питагорейският съюз, където почитали законите и правилата, създадени от учителя, като божествени заповеди. Ето някои от тях:

– По-добре за държавата е в нея да има добри нрави, отколкото добри закони: нравствеността е същност на законите;

– Ако имаш верни приятели, можеш да успееш и без помощта на боговете;

– Поклонящият се на разума се покланя едновременно на всички богове;

– Жреците да се занимават с боговете, вие опознавайте човека;

– Истинската добродетел е в любовта към мъдростта, прилагана в живота;

– Не плачи, ако те застигне беда – съхрани сълзите си за чуждите нещастия;

– В началото на премъдростта е мълчанието;

– Говори малко, пиши още по-малко;

– Не можеш да си мъдър единствено в съчиненията си;

– Не превръщай тялото си в гроб на душата;

– Не известявай истините пред всички – ще се намерят такива, които да ги употребят, за да лъжат;

– Измервай желанията си, претегляй мислите си, изчислявай думите си;

– Не се удивявай на нищо – удивлението създава фалшивите богове;

– Единственото твоё божество да е съвестта;

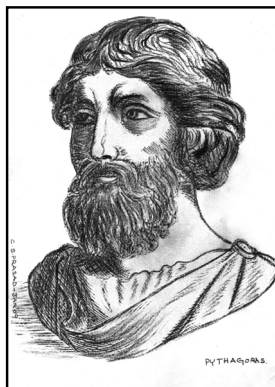
– Главното е да си мъдър, а учен – в свободното си време;

– Бъди приятел на истината до мъченичество, но не ставай неин защитник до нетърпимост;

ПИТАГОР

(580/572 – 500/497 г. пр. н. е.)

Роден на остров Самос, стигнал в скиталчествата си по света чак до Индия, той свързва в учението си всички науки и изкуства на тогавашното време. Пръв се нарича философ, основава прочутия Питагорейски съюз, където приемали след тригодишен изпитателен срок и пет години безмълвно слушане. Изучавали музика, математика, окултизм. Смятали душата за безсмъртна, а за абсолютна истина – числото.



Според една легенда Питагор бил син на Аполон, а според друга – на Хермес. Прекланяли му се като на бог, но той не се поддавал на ласкателствата: казвал, че приличали на изрисувано оръжие – доставяли удоволствие, не и полза. Затова ценял истинското приятелство, което определял като „хармонично равенство“.

Още съвременниците му твърдят, че Питагор освободил математиката от „служба при търговците“ и я свързал с духа. За да отпразнува откриването на знаменитата си теорема, той принесъл в жертва на боговете сто вола. Хегел пише, че тази хекатомба е празненство на знанието за сметка на воловете, т.е. на глупците. „Очите са врати на слънцето“ – поетично твърди философът, убит от невежите си врагове в Метапонт.

– Шегите са като солта – трябва да се употребяват умерено;

– Каквото и да мислят за теб – прави това, което смяташ за справедливо. Бъди равнодушен и към похвалата, и към клеветата.

– Искам да възпитам възможно най-добре сина си – обявил Ксенофил.

– Това е възможно само ако е роден в държава с най-добри закони – напомнил Питагор.

– Как да живея разумно и справедливо? – позаинтересувал се един.

– Като непрекъснато търсиш отговор на въпросите: „В какво сгрехих? Какво постигнах? Какво не изпълних?“ – обяснил Питагор.

Питагор вярвал в прераждането. За това свидетелства епиграмата на Ксенофон – един от основателите на град Елеса в Сицилия през 536 г. пр. н. е. Според поета Питагор видял как един налагал кучето си и извикал:

– Спри, не бий животното,

защото познах в гласа му душата на един приятел!

– Как се проверяват достойнствата на мъжа, жената и златото? – запитали Питагор.

– Златото – чрез огъня, жената – чрез златото, а мъжът – чрез жената.

В Питагорейския съюз членували и жени, между които и дъщерята на философа Теано. Затова е малко вероятно Питагор да е изрекъл приписваните му думи:

– Общуването с жени винаги води до беди.

Думите му били продължени от друг философ:

– А бедите се премахват чрез общуване с жени.

Леонтий от Пелопонес запитал учителя:

– Какво място заемат философите в живота?

Питагор се изразил нагледно:

– Животът прилича на стадион – тук едни се състезават, други търгуват, а най-щастливите гледат и се наслаждават. Повечето хора са робни на сла-

вата и богатството, докато малцината философи наблюдават и търсят истината за живота.

И преди Питагор имало мъдреци, които наричали себе си софисти. Той обаче не бил като тях – те обичали мъдростта заради ползата от нея. Затова се нарекъл философ.

– Какво искаш да кажеш с това? – запитали го.

– Аз не виждам мъдростта като цел, а като средство за постигане на висшето! – отвърнал спокойно достолепният учител.

Учениците на Питагор твърдели, че са виждали златното му бедро – знак за божествения му произход. Те приписвали на философа извършването на много чудеса. Обучавал в един и същи ден на две различни места – в Метапонт и в Тавроминиум, с възшебни думи укротил мечка стръвница, прогонил могъщия бик, който тъпчел хорските ниви. Веднъж преминавал през някаква река и речният бог възкликнал: „Приветствам те, Питагоре!“.

Разказите на учениците предизвиквали недоверие у мнозина. Но както твърди философът Джордж Хенри Луис: „Не е обикновен този, за когото се разказват легенди. Всеки път, когато на такъв човек се приписват романтични или чудесни действия, можем да бъдем уверени, че той е достатъчно велик и могъщ, за да издържи тежкия венец на своята приказна слава“.

Предложили на Питагор да стане тиран на Кротон и други гръцки градове в Италия, да основе своя династия. Той категорично отказал.

– Ти ни ръководиш прекрасно – нима нямаш самочувствие?! – удивили се учениците му.

– Самочувствие имам, ала съм честолобив! – отвърнал той. – Но не с честолобието на властника, а на философа!

Запитали учителя:

– Кое е по-полезно за човека – успехът или неуспехът?

Питагор мълчаливо дал да прочетат изгравираното на пръстена му: „Временният неуспех е по-добър от временния успех!“.

Изложба „Съкровищата на България“

Димитър РОДОЗОВ

На 11 декември 2014 г. в Университетската библиотека бе открита изложбата „Съкровищата на България“ – съвместна инициатива на Катедрата по обща история и археология при Философско-историческия факултет и СОУ „Димитър Матевски“ – Пловдив. Тя се осъществи под ръководството на доц. Иван Джамбов, а неин куратор е ас. д-р Божидар Драганов. Тук трябва да споменем и любезните домакини от Университетската библиотека начело с директора г-жа Милка Янкова, които винаги подкрепят с ентузиазъм събития от такъв характер.

Изложбата отразява най-значимите постижения на човешката материална и духовна култура, създадени по нашите земи.



Хората, които помогнаха тази изложба да се случи

Хронологичният порядък на показаните материали ни води от зората на човешката цивилизация – от скалните пещерни рисунки през тракийските съкровища до най-ценните

образци на българската християнска култура, като Лондонското четвроевангелие.

Изложбата е дело на учениците от клуб „Пътуване във времето“ към СОУ „Димитър Матев-

ски“ и с подготвена под ръководството на учителката по история от същото училище Тодорка Тодорова по проект „УСПЕХ“. Участие в нейната реализация имат и студенти от специалността „Археология“ – Росен Пеевски е изработил три от картините. Подобни инициативи, съчетаващи сътрудничеството между училището и университета, са приети изключително радушно както от ръководството на ФИФ в лицето на доц. Красимира Кръстанова, която откри изложбата, така и от директорката на училище „Димитър Матевски“, г-жа Гергана Аврамова, която също бе сред гостите. Изложбата е част от събитията, посветени на 10-годишнината на ФИФ и 20 години историческо образование в Пловдивския университет.

Етноложко и антроположко лято 2014

Деница НЕНЧЕВА

Павлина ЗАГОРЧЕВА

В началото на декември 2014 г. в зала „Компас“ се проведе ежегодното представяне на летните практики на студентите от специалностите „Етнология“ и „Социална антропология“. Двудневната конференция мина под надслов „Етноложко и антроположко лято 2014“ и е част от честванията по случай десетгодишнината на Философско-историческия факултет. На 4 декември своите изследвания представиха четвъртокурсниците от двете специалности, а следващият ден бе посветен на работата на студентите от трети курс.

След официалното откриване студентите от специалността „Социална антропология“ презентираха своите изследвания, проведени в Пловдив. Те са част от интердисциплинарния проект „Възможният Капан“, осъществен в сътрудничество със студенти по архитектура, урбанизъм и градски изследвания от УАСГ, Софийския и Пловдивския университет. В две последователни сесии („Капана I“ и „Капана II“) бъдещите социални антрополози показаха многоликостта на този емблематичен квартал като място за изкуство, култура и бизнес, но и като място за живеене. Нели Благова представи това пространство чрез различните му обитатели в презентацията



Участниците в конференцията

„Видими и невидими обитатели на Капана“. Извън рамките на тази тематика Милен Миленов пък изложи своето самостоятелно изследване „Животът в една институция“, разглеждащо връзката пациент/потребител – институция в дом за хора с лека умствена изостаналост. След всяка от сесиите имаше дискусия, по време на която присъстващите имаха възможност да отправят своите въпроси и коментари към презентаторите.

През втората част от деня студентите от специалността „Етнология“ представиха летните си практики, разглеждащи трудната и деликатна тема „Стереотипи и предразсъдъци в градска среда“. Изследванията са проведени отново главно на територията на Пловдив и бяха насочени към различни аспекти от тази

проблематика: както по линията чужденци – българи, граждани – селяни, така и във връзка със стереотипи и предразсъдъци на базата на етническа, религиозна и полова принадлежност. И в тази сесия присъстваше интересно отклонение от общата тема. Петко Тодоров представи „Възможни трудности и препятствия пред студента изследовател“, като сподели и анализира моменти от своя личен опит на терен. Презентационните блокове отново бяха последвани от разгорещени дискусии.

Вторият ден от конференцията започна с откриването на изложбата „Културно-историческото наследство на Средните Родопи (селата Загражден, Давидково, Баните, Стърница)“. Студентско етноложко лято 2014“, която е един от резултатите от теренната работа на студентите от специалността „Етнология“,

3. курс. Етнолозите представиха изследванията си от селата Загражден, Давидково и Стърница, където са работили върху палитра от проблеми – лечителски практики, билкарство, смесен брак и различни традиционни ритуали и практики. Презентациите им предизвикаха оживена дискусия сред присъстващите.

В следобедната сесия бяха представени изследванията на студентите от специалността „Социална антропология“, 3. курс, чиято лятна практика включваше проучванията в рамките на Пловдив на тема „Град и потребление“. Техните научни търсения бяха в сферата на икономическата антропология – потребление, практики и нагласи. Последвалата дискусия даде възможност проблематиката да бъде разгърната в различни посоки и да се повдигнат интересни въпроси, ангажиращи вниманието на аудиторията.

Студенти от четирите курса бяха удостоени с грамоти за достойно провеждане и представяне на теренната си работа, които им бяха връчени от техните ръководители. Деканът на Философско-историческия факултет доц. д-р Красимира Кръстанова подчерта на финала, че проучванията на студентите притежават всички качества да прераснат в сериозни изследвания и да представят катедра „Етнология“ на национално и международно равнище.

Сръбската вечер – една хубава традиция

Христина АНДОНОВА, студентка от 3. курс в специалността „Славянска филология“, профил по сръбски и хърватски език

Много хора си задават въпроса: Как по-лесно да науча един чужд език?

Владеенето на чужди езици е голямо богатство, а същевременно се е доказало и като необходимост – без владеенето поне на един е доста трудно да си намериш хубава работа. Научаването им обаче изисква и малко повече труд от наша страна.

Граматиката можем да научим по време на занятията в университета или като ходим на езикови курсове. Но най-добрият начин да се „проговори“ един език е неговото практикуване в реална езикова среда. А как най-добре и с успех да практикуваш изборения от теб език – като се запознаеш най-напред с традициите, историята, изкуството, нравите и природата на държавата (държавите), в която (които) се говори той. Затова и студентите от Пловдивския университет, които изучаваме сръбски и хърватски език, всяка година организираме мероприятие,



наречено *Сръбска вечер* (Српско веће).

Програмата на *Сръбската вечер*, която се организира от студентите и техни преподаватели, е много разнообразна и интересна. В първата част обикновено представяме забележителностите на Сърбия: Калемегдан, Лепенски вир, Джавола варош и др. След като запознаем аудиторията с природната красота на страната, идва ред на сръбската поезия. Тук представяме стихотворе-

ния на най-известните поети, а някои от тях след време изучаваме. За да стане по-интересно, винаги имаме подготвени и малки игри, които да „проверят“ доколко познаваме Сърбия. Тази година предложихме на нашите колеги и гости и някои традиционни сръбски ястия, които бяха приготвени от нас, студентите. След програмата дойде ред и на сръбската музика, която е позната малко или много на всички. През това време можем също така и да

разменим по няколко думи с колегите си от другите курсове; да завържем контакти с хора, които не познаваме, защото присъстват и много колеги от други специалности, например от специалността „Балканистика“, в която също се изучава сръбски език. Може би *Сръбската вечер* е най-важна за първокурсниците, за да бъдат насърчени да не се отказват от това, с което са се захванали; да се запознаят и с предимствата, които дава специалността „Славянска филология“.

Вечерта е едно много важно събитие за всички студенти, защото е добър начин да се научиш да общуваш; да работиш в екип, участвайки в подготвянето на програмата; да се запознаваш с нови хора. А най-важното е, че имаш един много интересен допир с езика, който изучаваш. След тези мероприятия винаги се радвам, че съм избрала една хубава специалност и че имам колеги и преподаватели, които винаги са готови да ми помогнат, с което да направят приятно изучаването на сръбския език.

Дарка Хербез пише поезия от ранното си детство. Носителка е на множество поетични награди (от Невеновия фестивал в Савино Село, фестивала „Душко Радович“ в Ниш, от Фестивала на младежката поезия във Върбас, фестивала „Стъпки в пясъка“ в Бечей), последната от които е от Международния фестивал „Мелнишки вечери на поезията“ – България, получена през ноември 2014 г. От 2011 г. Дарка Хербез е лектор по сръбски език в ПУ „Паисий Хилендарски“.



Стихотворения от Дарка Хербез

НА ГОДИШНИНАТА НА ТВОЕТО УСПЕНИЕ

Няма те.
Дълго спиш.
Не успя да ме научиш
как да си държа ръцете, когато
от всички страни ме нападат.
Няма те.
Дълго, дълго спиш.
Не успя да ми покажеш
как да се върна, когато
в тъмен безвъзврат се изгубя.
Няма те.
Дълго, страшно дълго спиш.
Не успя да ми обясниш
по кой начин хората
от нечовеците да отделям.
Няма те.
Дълго, непобудно спиш.
Не успях дори да те покрия
преди вечния ти сън.

РЕЗУЛТАТ И МНЕНИЕ

Нямам вече сили
да те вземам на лъжички,
да те консумирам на дози.
Нямам вече сили
да те оставям на лъжички,
да вземам себе си обратно,
частица по частица.
Мозъчните клетки – малко препечени,
очите – пресъхнали, и сърцето –
едва пулсиращо,
не позволяват вече да ми снемеш
анамнезата.
Кресливо е времето,
неспособни са лекарите,
погрешни терапии изскачат от ръкавите.
Затова, моля, бих си взела обратно
своите органи – втора употреба.
На теб оставям ония 21 грама,
с които чувствам, че съм по-лека.

СПОМЕН

Помня.
Помня числа.
Един белег на челото
на татко, като крепост голям.
Помня, пътуванията помня,
снимки и статии,
и неговия буден поглед.
„Какъв човек беше“ –
по-късно чувах тази фраза безброй пъти.
Помня.
Помня картини и гледки.
Дългата върволица
и хората в черно.

Превод от сръбски:

Кулинарни рецепти за новогодишните празници, предложени от директора на УИЦ г-жа Грозданка Генова-Певичарова



Предлагам две рецепти с уважение към неизчезващите типично български плодове – аз съм почитателка на използването им както в кулинарията, така и в пресен вид...

СВИНСКО ФИЛЕ СЪС СИНИ СЛИВИ

Продукти (за около 4 порции):

1 кг свинско филе, рибица; 1 консерва сини сливи в собствен сос или на киснати сушени сини сливи; смляна морска сол; 3 с. л. вода

Приготвяне:

Загрива се фурната на 200 градуса. Измива се месото със студена вода и се нарязва на филии. Подсоляват се парчетата месо и се подреждат в тавичка. Може по желание да се добавят някакви предпочитани подправки за скара, като чер пипер, кимион и др. Добавя се сокът от сливите и половината плодове. Може да се

добави по желание гарнитура от картофи или друга предпочитана. Долива се водата и се покрива съдът с фолио за печене. Слага се във фурната и след 15 мин. температурата се намалява на 170 градуса. Пече се 35 мин. Когато месото е готово (вилицата влиза без проблем), се маха фолиото и се връща месото във фурната за 5 мин., за да хване коричка. От соса се отцежда мазнината, която е изплувала на повърхността. Слага се прецедената мазнина и сосът с останалите сливи да покърят 5 – 10 мин. в тиган, докато стане съвсем гъст сос. Сервира се месо-то, покрито със соса.



КЕКС С КРУШИ

Продукти (за около 15 парчета):

250 г маргарин или 1 пак. масло; 220 – 250 г захар (1 ч. чаша); 4 яйца; 420 г брашно; 1 пак. бакпулвер; 50 г какао; 3 к. л. прясно мляко; 500 г круши; 2 с. л. олио; 10 с. л. пудра захар

Приготвяне:

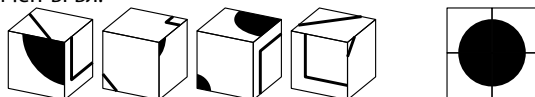
1) Оставяме маслото (маргарина) да омекне на стайна температура и го разбиваме с яйцата и 200 г захар. Разбъркваме 400 г брашно с бакпулвера и ги добавяме към разбитите яйца и маслото (маргарина). 2/3 от получената смес слагаме в предварително намазаната с олиото и поръсена с останалото брашно форма за кекс. 2) Смесваме какаото, млякото и 1/3 от сместа и разбиваме. Добавяме получената смес във формата за кекс (рисунок по желание). 3) Измиваме, обелваме, изчистваме крушите и ги оставяме да изсъхнат. Разрязваме ги на 4 парчета и ги подреждаме върху сместа във формата. 4) Печем кекса 60 мин. в загрята фурна на 170 градуса, оставяме го да изстине и го поръсваме с пудра захар.

ЗАДАЧИ. ГЛАВОБЪЛЪСКАНИЦИ

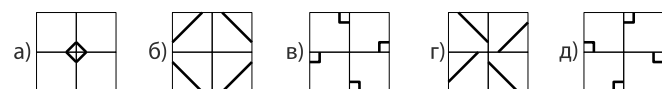
1. В ресторант има 10 маси: кръгли – с по 3 стола около тях, и квадратни – с по 4 стола. Ресторантът може да приема 36 гости. Колко са кръглите маси?

а) 4, б) 5, в) 6, г) 7, д) 8.

2. На фигурата са показани 4 еднакви кубчета, гледани под различен ъгъл.



Те са събрани по такъв начин, че в средата е получен един централен черен кръг. Какво ще се вижда на обратната страна?



Отговори на задачите от миналия брой

1. Жасмина има в джоба си 2 бели жетона. Общият брой жетони е 18 – по 6 от всеки вид.

2. В долния десен квадрат стои числото 5.

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

Вицария

Върви изпит по логика.

Професорът:

– На борда на самолета има 500 тухли. Една тухла паднала от самолета, колко са останали?

Студентът:

– Това е ясно – 499.

– Правилно. Следващият въпрос. Как да вкараме слон в хладилник с три действия?

– 1. Отваряме хладилника. 2. Поставаме слона там. 3. Затваряме хладилника.

– По-нататък. Как да поставим елен в хладилник с четири действия?

– 1. Отваряме хладилника. 2. Вадим слона оттам. 3. Поставаме елена. 4. Затваряме хладилника.

– Отлично. Царят на зверовете – лъвът, има рожден ден. Всички животни са дошли да го

поздравят освен едно. Защо?

– Защото еленът все още се намира в хладилника.

– Великолепно! – казва професорът. – Продължаваме. Може ли бабичка да премине през благо с крокодили?

– Разбира се, че може. Нали всички крокодили са отишли да празнуват рождения ден на лъва?

– Добре. А сега последен въпрос. Бабичката е преминала през пустото благо, но все пак умира. Какво ѝ се е случило?

– Ами може би сърдечен пристъп?

– А, не, не, грешите... Ударила я е тухлата, която, както си спомняте, падна от самолета. Тъй че следващата седмица ще трябва да се явите на поправка.